

20.–21. listopada 2016
Centar za
poslijediplomske
studije, Sveučilište
u Zagrebu.

DANI
DAYS OF

3.
3rd

OBRAZOVNIH
EDUCATIONAL

**Obrazovne
promjene:
izazovi i očekivanja**
Educational Change:
Challenges and
Expectations

October 20 – 21, 2016
Centre for Postgraduate
Studies, University of
Zagreb

ZNANOSTI
SCIENCES

**KNJIGA
SAŽETAKA**
BOOK OF
ABSTRACTS

Programsko-organizacijski odbor

Programme and Organising Committee:

**Ivana Jugović (predsjednica), Branislava Baranović, Vlatka
Domović, Karin Doolan, Dženana Husremović, Rajka
Jurdana-Šepić, Mojca Jurišević, Iva Košutić, Irena Labak, Iris
Marušić, Jelena Matić, Jelena Mihaljević Djigunović, Saša Puzić,
Vlasta Vizek Vidović, Jelena Vranješević**

IDIZ

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Institute for Social Research in Zagreb

Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja
The Centre for Educational Research and Development

3. DANI OBRAZOVNIH ZNANOSTI/ 3rd DAYS OF EDUCATIONAL SCIENCES

Obrazovne promjene: izazovi i očekivanja/ Educational Change:

Challenges and Expectations

Programsko-organizacijski odbor/ Programme and Organising Committee:

Ivana Jugović (predsjednica), Branislava Baranović, Vlatka Domović, Karin Doolan, Dženana Husremović, Rajka Jurdana-Šepić, Mojca Jurišević, Iva Košutić, Irena Labak, Iris Marušić, Jelena Matić, Jelena Mihaljević Djigunović, Saša Puzić, Vlasta Vizek Vidović, Jelena Vranješević

Organizator/ Organizer:

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu/ Institute for Social Research in Zagreb

Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja/ Centre for Educational Research and Development

Web: www.idi.hr/doz2016, www.idi.hr

mail: doz2016@idi.hr, idiz@idi.hr

tel.: 01/4883-550

Amruševa 11/II 10000 Zagreb

Mjesto održavanja/ Conference venue:

Centar za poslijediplomske studije/ Centre for Postgraduate Studies

Sveučilište u Zagrebu/ University of Zagreb

Zvonimirova 8

Zagreb

Datum održavanja/ Conference dates:

20. - 21. listopada 2016./ October 20 – 21, 2016

Održavanje skupa financijski su, materijalno ili u uslugama podržali /

The Conference was supported financially, in general goods

or services by:

Sveučilište u Zagrebu / University of Zagreb

Grad Zagreb / City of Zagreb

SADRŽAJ / CONTENTS

POZDRAVNA RIJEČ / WELCOME NOTE.....	4
POZVANA PREDAVANJA / KEYNOTE LECTURES.....	7
OKRUGLI STOLOVI / ROUND TABLES.....	10
SIMPOZIJI / SYMPOSIA.....	14
PREDSTAVLJANJE ŠKOLE STVARALAŠTVA NOVIGRADSKO PROLJEĆE / PRESENTING THE SCHOOL OF CREATIVITY NOVIGRAD SPRING.....	25
USMENA IZLAGANJA / ORAL PRESENTATIONS.....	35

POZDRAVNA RIJEČ

Poštovane kolegice i kolege,
dobrodošli na 3. Dane obrazovnih znanosti!

Interdisciplinarni znanstveni skup Dani obrazovnih znanosti (DOZ) pokrenuo je Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu 2012. godine. Cilj pokretanja DOZ-a bilo je otvaranje prostora za suradnju stručnjaka iz područja obrazovanja te dodatna afirmacija područja obrazovnih znanosti u široj akademskoj i stručnoj javnosti. Iako relativno nov, ovaj skup je prepoznat kao mjesto na kojem znanstvenici i praktičari iz različitih obrazovnih disciplina razmjenjuju ideje o tome kako unaprediti obrazovanje polazeći od spoznaja dobivenih u vlastitim istraživanjima.

Posljednjih smo godina svjedoci intenziviranja stručne i javne rasprave o obrazovnim promjenama, od onih koje prožimaju čitav sustav do promjena u svakodnevnom poučavanju u razredu. Stoga su 3. Dani obrazovnih znanosti posvećeni različitim perspektivama obrazovnih promjena, očekivanjima sudionika tih promjena, ali i izazovima koje one postavljaju pred znanstvenu zajednicu.

Zadovoljstvo nam je najaviti plenarna predavanja koja će održati eminentni obrazovni stručnjaci i znanstvenici, prof. dr. sc. Slavko Gaber (Pedagoški fakultet Sveučilišta u Ljubljani) s temom „Važnost vlasništva nad promjenama za njihovu održivost” te prof. dr. sc. Izabela Sorić (Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru) s temom „Razum i osjećaji: Postoji li emocionalna strana obrazovanja?”.

Program skupa također predviđa izlaganja stručnjaka iz područja obrazovanja iz Hrvatske i inozemstva u vidu tematskih sesija, simpozija i okruglih stolova. Na skupu će biti održano više od 50 usmenih izlaganja koja obuhvaćaju širok spektar obrazovnih tema, od predškolske do visokoškolske razine, uključujući motivaciju, učenička obrazovna postignuća i odabire, kreativnost u obrazovanju, metode poučavanja, prirodoznanstveno obrazovanje, inkluzivno obrazovanje, itd.

Kao jednu od novosti izdvajamo znanstvene simpozije koji se također bave zanimljivim temama u obrazovanju: odgojem i obrazovanjem za demokrat-

sko građanstvo te promocijom mentalnog zdravlja i prevencijom problema u ponašanju u školama. Uz navedeno, bit će organizirana i dva okrugla stola. Prvi će otvoriti raspravu o izazovima manjinskog obrazovanja u višeetničkim zajednicama u Hrvatskoj, dok se drugi bavi vrlo aktualnom temom kurikularne reforme.

I na kraju, nadamo se da ćete, osim u radnom dijelu skupa, uživati i u druženjima tijekom neformalnih aktivnosti.

U ime Programsko-organizacijskog odbora želim Vam uspješno sudjelovanje i ugodno druženje na 3. Danima obrazovnih znanosti!

Dr.sc. Ivana Jugović
Predsjednica Programsko-organizacijskog odbora

POZVANA PREDAVANJA / KEYNOTE LECTURES

THE IMPORTANCE OF OWNERSHIP OF EDUCATIONAL CHANGES FOR THEIR SUSTAINABILITY

Slavko Gaber

Faculty of Education, University of Ljubljana

I will describe in this lecture the importance of the ownership of reform changes for their relative sustainability, using the example of the educational reform in Slovenia.

I will specially highlight the significance of the selection of the appropriate moment for changes and the role of involvement of the narrower professional public (conceptual part of the professional potentials of a particular nation) and the broader professional public (the teaching community in the broader sense) in the processes of the preparation of changes within the educational area.

Herein I shall mostly leave aside the importance of the attempts for reaching a high level of consensus for sustainability of changes among the political parties and, therefore the importance of adequate funding and relative political stability for the meaningful completion of the reform of the educational system in a particular society.

I intend to illustrate my reflections by the planning and the implementation of the two major projects of educational reform in independent Slovenia: the introduction of the state Matura and the curricular reform of elementary education. Both projects were in their essential elements implemented during the ninetieth years of the previous century and they survived successive changes of the political authorities, as well as one of the greatest economic recessions up to now, and, connected with that, seeking for landmarks in contemporary societies.

RAZUM I OSJEĆAJI: POSTOJI LI EMOCIONALNA STRANA OBRAZOVANJA?

Izabela Sorić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru

Nakon tri desetljeća dominacije kognitivnih pristupa, krajem prošlog tisućljeća javili su se ozbiljniji zahtjevi za uvođenje emocija u istraživanje procesa učenja i poučavanja, a što je dovelo do prepoznavanja zajedničke uloge koju “razum i osjećaji” imaju u obrazovanju. Recentna su istraživanja pokazala kako u obrazovnom kontekstu i učenici i nastavnici doživljavaju brojne i intenzivne emocije (i ugodne i neugodne) koje značajno utječu na proces učenja i poučavanja, te da upravo emocije predstavljaju ključnu komponentu njihova psihološkog zdravlja, subjektivne dobrobiti i osobnog razvoja. Razumijevanje ukupnog emocionalnog doživljavanja u razrednom kontekstu čini se još važnijim s obzirom na sve teže i kompleksnije zahtjeve koje i pred nastavnike i pred učenike postavljaju brze društvene promjene. Upravo zato nužna su daljnja intenzivna istraživanja koja će nam pomoći u boljem razumijevanju emocionalnog doživljavanja svih sudionika obrazovnog procesa (učenika, nastavnika, roditelja, ravnatelja) jer ćemo samo uvažavanjem emocionalnih aspekata procesa učenja i poučavanja biti u mogućnosti odgovoriti na sve zahtjevnije izazove i očekivanja koja suvremeno obrazovanje postavlja pred svih nas. S obzirom na sve izneseno, u ovom izlaganju pokušat će se dati pregled najnovijih istraživanja i teorija emocija u obrazovanju, s naglaskom na smjernice za daljnja istraživanja “emocionalne strane obrazovanja”.

OKRUGLI STOLOVI / ROUND TABLES

OBRAZOVNA MULTIKULTURNOST I SOCIJALNA INTEGRACIJA DJECE I MLADIH: PRAKSE I IZAZOVI MANJINSKOG OBRAZOVNOG MODELA A U VIŠEETNIČKIM ZAJEDNICAMA U HRVATSKOJ

Moderatorica: **Dinka Čorkalo Biruški**
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Autorice istraživanja: **Dinka Čorkalo Biruški¹, Margareta Jelić¹, Tea Pavin
Ivanec², Jasmina Tomašić Humer³, Lana Pehar¹, Ajana Löw¹**

¹*Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu*

²*Učiteljski fakultet u Zagrebu*

³*Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Osijeku*

Sudionice: **Kristina Akerman¹, Irena Penko², Petra Rađenović³, Elizabeta
Sabljic⁴, Gianfranca Šuran⁵, Tatjana Tomek⁶, Tina Varat⁷, Vedrana
Vidaković⁸**

¹*Prosvjetno-kulturni centar Mađara u RH*

²*TSŠ Leonardo da Vinci Buje*

³*TSŠ Leonardo da Vinci Buje*

⁴*Gimnazija Daruvar*

⁵*TOŠ Bernardo Benussi Rovinj*

⁶*OŠ Zmajevac*

⁷*OŠ J. Ružičke, Končanica*

⁸*Gimnazija Vukovar*

Socijalnointegracijska uloga škole u Hrvatskoj nije ni često ni cjelovito istraživana tema, premda je škola temeljni socijalnointegracijski resurs i osnovni kohezivni element društva. Ta je uloga škole posebno istaknuta u višetničkim zajednicama. Kontekst obrazovanja nacionalnih manjina jedinstveno je socijalizacijsko okruženje koje treba zadovoljiti dvije temeljne funkcije: 1. obrazovati, odnosno omogućiti usvajanje znanja i vještina koje će pojedincu osigurati mjesto u obrazovnoj vertikali i na tržištu rada te, 2. odgajati građanina, odnosno omogućiti usvajanje društvenih normi i vrijednosti koje vladaju u zajednici, kao i društveno prihvaćenih ideoloških i kulturalnih obrazaca, te na taj način oblikovati aktivnoga građanina i osigurati društvenu reprodukciju. U višetničkim zajednicama multikulturnost je socijalna činjenica, koja će, ovisno o čestini, vrsti i prirodi socijalnih interakcija, oblikovati zajednice kao više ili manje integrirane.

Stoga je cilj ovoga okruglog stola okupiti aktere manjinskog obrazovanja po modelu A u Republici Hrvatskoj i raspraviti prakse i izazove s kojima se susreću u suvremenom obrazovnom i širem socijalnom kontekstu. Pod obrazovnom multikulturalnošću podrazumijevamo nastojanja i prakse obrazovnih programa i školske sredine da ponude i prenesu znanja, vrijednosti i druge informacije o različitim etničkim grupama, narodima i kulturama koje učenici sreću u svojim socijalnim sredinama, ali i izvan njih, i tako osiguraju integracijski potencijal društva.

Na okruglom stolu će biti raspravljeno nekoliko tema:

Kako se višetetničnost zajednice preslikava u školskom prostoru? Na koje načine škola pomaže u oblikovanju etničkog i nacionalnog identiteta djece, pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj? Kako djeca balansiraju između jezika koji (obično) govore kod kuće i u školi i jezika šire zajednice?

Koje su obrazovne i druge prednosti obrazovanja djece, pripadnika manjina, na materinjem jeziku i kako se one manifestiraju u socijalnoj sredini u kojoj dijete živi.

Na koje integracijske teškoće i/ili izazove u sredinama u kojima žive nailaze djeca, pripadnici manjina, koji se školuju na materinjem jeziku i kako na njih odgovaraju.

Sudionici okruglog stola bit će stručni suradnici i/ili ravnatelji škola u kojima se nastava odvija po modelu A za četiri autohtone nacionalne manjine u Hrvatskoj (češkoj, mađarskoj, srpskoj i talijanskoj), koji će govoriti o praksama u svojim zajednicama, te razmijeniti iskustva zajedničkih elemenata i posebnosti obrazovanja manjina u četiri različita većinsko-manjinska obrazovna i socijalna konteksta.

Usporedit će se iskustva i prakse četiri hrvatske nacionalne manjine, te raspraviti sličnosti i razlike s ciljem predlaganja najboljih rješenja za poticanje čuvanja etničkih posebnosti, ali i integracijske uloge škole u višetetničkim zajednicama.

KURIKULARNA REFORMA – IZAZOVI I OČEKIVANJA

Moderatorica: **Vlatka Domović**

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Uvodničari/ke: **Zrinka Ristić Dedić¹, Nikola Pastuović², Ružica Vuk³, Jasna Krstović⁴, Milan Matijević⁵**

¹*Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu*

²*Prof. emeritus Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*

³*Geografski odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu*

⁴*Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci*

⁵*Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu*

Cjelovita kurikularna reforma kao dio Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije imala je za cilj osigurati kvalitetniji odgoj i obrazovanje usmjereno na djecu i mlade osobe utemeljeno na njihovim potrebama te potrebama društva i gospodarstva. Ova ambiciozna reformska aktivnost trebala je Hrvatskoj osigurati bolje razvojne perspektive. Događaji iz prve polovice 2016. godine ukazivali su na brojne prepreke cjelokupnom procesu te je rad na započetoj koncepciji reforme prekinut u lipnju 2016. godine. Ovaj okrugli stol pokušat će odgovoriti na pitanja koliko je kurikularna reforma potrebna i važna za razvoj hrvatskog društva i pojedinca, kakva kurikularna reforma je potrebna Hrvatskoj i kako dalje s dosadašnjim radom na kurikularnoj reformi.

SIMPOZIJI / SYMPOSIA

STANJE I PERSPEKTIVE ODGOJA I OBRAZOVANJA ZA DEMOKRATSKO GRAĐANSTVO U HRVATSKOJ

Moderator: **Berto Šalaj**

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

Posljednjih nekoliko godina u Hrvatskoj je pitanje uvođenja građanskog odgoja i obrazovanja u škole poprilično kontroverzna tema. Do planirane eksperimentalne provedbe ministra Jovanovića, do nefunkcionalnog modela implementacije građanskog odgoja ministra Mornara, Hrvatska je jedna od rijetkih država koja nema građanski odgoj i obrazovanje sustavno implementirano u obrazovni sustav. Sfera civilnog društva prepoznala je važnost uvođenja takvog predmeta u škole koji bi povećao participativnu kompetenciju mladih, dok s druge strane neki smatraju kako je građanski odgoj samo platforma za nametanje ideologija. Sve je intenzivnija javna rasprava o posljedicama koje će građanski odgoj imati na mlade naraštaje.

Kako za demokratski odgoj mladih treba osigurati odgovarajuće uvjete i okruženje koje će ih opskrbiti primjerenim znanjima i vještinama, nužna je intervencija u obrazovni sustav. On je potreban za demokratizaciju političke kulture i za stjecanje građanskih kompetencija maturanata. Podizanje političke i društvene pismenosti i društvene participacije je nužno za opstanak reprezentativne demokracije i na tome se treba raditi uvođenjem građanskog odgoja kao obveznog predmeta ili međupredmetnog sadržaja u hrvatske škole.

Simpozij o građanskom odgoju sastoji se od tri izlaganja koja tematiziraju tri različita aspekta razvoja građanskih kompetencija i njihove primjene. Polazeći od empirijskih istraživanja političke pismenosti mladih, izlagači će dati prikaz aktualnog sustava građanskog odgoja i obrazovanja u formalnom i neformalnom obrazovanju u Hrvatskoj te ponuditi preporuke za njihovo unaprjeđenje.

1. Marko Kovačić i Bojana Ćulum: Bura u čaši vode ili pet do dvanaest? Što i kako s građanskim odgojem i obrazovanjem u školama
2. Nikola Baketa, Anja Gvozdanović i Iva Košutić: Spirala političke kulture - povezanost obrazovanja i političkih stavova hrvatskih maturanata
3. Vlasta Ilišin i Marko Kovačić: Socijalna i politička participacija hrvatskih maturanata kao pokazatelj njihovih građanskih kompetencija

BURA U ČAŠI VODE ILI PET DO DVANAEST? ŠTO I KAKO S GRAĐANSKIM ODGOJEM I OBRAZOVANJEM U ŠKOLAMA

Marko Kovačić¹, Bojana Čulum²

¹Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

²Sveučilište u Rijeci

e-mail: marko@idi.hr

Posljednjih nekoliko godina svjedoci smo sve intenzivnije javne rasprave o stanju političke kompetencije mladih i perspektivi uvođenja kvalitetnijeg sadržaja u formalno obrazovanje koji bi razvijao znanja, vještine i stavove nužne za djelotvorniji život u zajednici. Polazeći od nalaza empirijskog istraživanja političke pismenosti maturanata provedenog na nacionalno reprezentativnom uzorku od 1146 učenika završnih razreda srednjih škola tijekom travnja i svibnja 2015.g., autori u tekstu kontekstualiziraju i konceptualiziraju tip političke kompetencije mladih te, uvidom u različite tipove i modele građanskog odgoja i obrazovanja u različitim sustavima, nude najadekvatniji model za specifičnost hrvatskog konteksta. Rad se sastoji od tri dimenzije. U prvoj autori analiziraju političku kompetenciju mladih, uzimajući u obzir njihova politička znanja, političku informiranost i stavove. Druga dimenzija rada uključuje analizu različitih modela i tipova građanskog odgoja i obrazovanja u okviru formalnog i neformalnog obrazovanja s ciljem pronalaska adekvatnog modela odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo za mlade u Hrvatskoj. Posljednja dimenzija rada fokusira se na identifikaciju segmenata aktualnog odgojno-obrazovnog sustava i društvenog konteksta koji bi mogli poslužiti kao poticajno okruženje za implementaciju najdjelotvornijih modela iz druge dimenzije. Drugim riječima, rad analizira postojeće kapacitete i perspektive sustava te nudi preporuke kako najbolje iskoristiti iste da bi adekvatno targetirali specifičnost političke kompetencije mladih koji su dio tog sustava.

ključne riječi: mladi, građanski odgoj i obrazovanje, politička kompetencija, civilno društvo, obrazovni sustav

SPIRALA POLITIČKE KULTURE - POVEZANOST OBRAZOVANJA I POLITIČKIH STAVOVA HRVATSKIH MATURANATA

Nikola Baketa¹, Anja Gvozdanović², Iva Košutić²

¹Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

²Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: baketanikola@gmail.com

Za svako demokratsko društvo važna je visoka razina političke pismenosti građana, posebno mladih koji su, ovisno o zrelosti, u procesu svladavanja te političke uloge ili na pragu njezina intenzivnijeg prakticiranja. U tom smislu, politička pismenost predstavlja jednu od ključnih dimenzija demokratske političke kulture koja je pak jedan od nužnih uvjeta učinkovitog funkcioniranja demokracije. Politička pismenost obuhvaća specifična politička znanja, stavove i vrijednosti te sposobnosti koji su potrebni za učinkovito sudjelovanje u političkom životu a time i za uspješno preuzimanje uloge građanina u demokratskom društvu (Šalaj, 2011). Izlaganjem će se predstaviti prihvaćanje političkih stavova s obzirom demokratsku političku kulturu kao i njihovu strukturu. Pritom, poseban je naglasak na stavovima vezanima za funkcioniranje političkog sustava općenito, percepciju uloge aktera u političkoj areni (političke stranke, mediji, organizacije civilnog društva), sklonost autoritarnosti te spremnost na aktivnu participaciju. Istraživanje političke pismenosti provedeno je na nacionalno reprezentativnom uzorku od 1146 učenika završnih razreda srednjih škola tijekom travnja i svibnja 2015.g. Stratifikacija je izvršena prema regiji i vrsti srednjoškolskog programa (programi su grupirani u tri skupine: gimnazijski programi – 29%, ostali četverogodišnji i petogodišnji programi – 45% te trogodišnji programi – 26%). Strukturirana i formalizirana politička socijalizacija mladih odvija se u okviru obrazovnog sustava stoga je u ovom izlaganju posebna pažnja posvećena ispitivanju razlika između učenika koji pohađaju različite tipove programa u njihovim stavovima prema odnosima u državi. Rezultati ukazuju na značajne razlike u prihvaćanju dimenzija demokratskih stavova s obzirom na vrstu školskog programa, pri čemu maturanti trogodišnjih srednjih škola u značajno većoj mjeri odstupaju od stavova primjerenih demokratskoj političkoj kulturi.

ključne riječi: demokratska politička kultura, maturanti, vrsta srednjoškolskog programa, politička pismenost, politički stavovi

SOCIJALNA I POLITIČKA PARTICIPACIJA HRVATSKIH MATURANATA KAO POKAZATELJ NJIHOVIH GRAĐANSKIH KOMPETENCIJA

Vlasta Ilišin¹, Marko Kovačić¹

¹Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: vlasta@idi.hr

U sklopu istraživanja političke pismenosti maturanata srednjih škola u Hrvatskoj ispitivana je i njihova socijalna i politička participacija. Pritom su korišteni sljedeći indikatori: socijalna i politička participacija roditelja, korištenje različitih izvora informiranja o društvenim događajima, participacija maturanata u različitim organizacijama te njihova motivacija za uključivanje u odabrane organizacije. Analiza je pokazala da ispitani maturanti odrastaju u obiteljima čiji članovi u većoj mjeri inkliniraju političkom nego civilom aktivizmu te da su znatno više orijentirani na nepouz dane izvore informiranja – kao što su društvene mreže i vršnjaci – nego na tradicionalne masovne medije. Većina njih preferira neformalne oblike participacije, kao što su sudjelovanje u humanitarnim akcijama, volontiranje i potpisivanje peticija. Formalni angažman je slabije izražen: tri petine ih je izašlo na izbore, a trećina ih ima iskustvo djelovanja u vijeću učenika ili nekom drugom tijelu za djecu i mlade. Participacija maturanata u različitim organizacijama slična je kao i kod drugih podskupina mladih: najviše njih (svaki treći ispitanik) preferira članstvo u nekom sportskom klubu, a trostruko rjeđe su članovi udruge mladih, kulturno-umjetničkog društva i DVD-a. Svaki dvadeseti je član političke organizacije, a izrazito rijetko su članovi ekoloških udruga i organizacija za ljudska prava. Na vrhu ljestvice motiva onih koji su članovi jedne i/ili više promatranih organizacija jest njihova potreba da rade nešto korisno te želja za druženjem i upoznavanjem novih ljudi, stjecanje novih znanja i vještina kao i osjećaj da u suradnji s drugima mogu stvari mijenjati na bolje. Daljnja analiza je pokazala kako se u pogledu analiziranih pokazatelja socijalne i političke participacije maturanti međusobno najviše razlikuju s obzirom na vrstu obrazovnog programa (tj. srednje škole) kojeg pohađaju i postignuti školski uspjeh. Ukupni rezultati upućuju na veliku ulogu obrazovnih programa u političkoj socijalizaciji i stjecanju građanskih kompetencija maturanata.

ključne riječi: participacija, mladi, maturanti, građanska kompetencija, građanski odgoj i obrazovanje

PROMOCIJA MENTALNOG ZDRAVLJA I PREVENCIJA PROBLEMA U PONAŠANJU U ŠKOLSKOM OKRUŽENJU

Voditeljica simpozija: **Miranda Novak**

*Odsjek za poremećaje u ponašanju, Edukacijsko-rehabilitacijski
fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

Simpozij okuplja tri rada s područja preventivskih znanosti koja se u Hrvatskoj intenzivno razvija u posljednja dva desetljeća. Radovi predstavljaju evaluaciju učinkovitosti i kvalitete implementacije dva programa promocije mentalnog zdravlja i prevencije problema u ponašanju u školskom kontekstu, programa PATHS-RASTEM – Razvijanje alternativnih strategija mišljenja te CARE - Cultivating Awareness and Resilience in Education.

Istraživanja nedvosmisleno pokazuju da emocionalno stanje utječe na sposobnost učenja: pozitivne emocije pomažu u usmjeravanju pažnje, pamćenju i usvajanju podataka. Kako učenje i poučavanje prirodno ima socijalne i emocionalne komponente, moderna i učinkovita škola bi trebala biti okruženje gdje djeca uče sve važne vještine za stabilnu i zdravu odraslu dob: učinkovito komunicirati, biti član tima, kvalitetno prevladavati frustracije i poteškoće, rješavati probleme i razvijati strategije suočavanja sa problemima. Navedene su kompetencije ustvari socijalno-emocionalne vještine koje se prepoznaju kao ključne u prevenciji rizičnog ponašanja ali i kao temeljne kompetencije u poslovnom svijetu. Budući da obrazovni sustav okuplja svu djecu i sve mlade, škole su prirodni sustavi za promociju mentalnog zdravlja na javnozdravstvenoj razini. Školski preventivni programi jačaju kompetencije učenika i učitelja, osnažuju školsku klimu, pozitivno utječu na ponašanje, motivaciju, poboljšavaju školski uspjeh i omogućuju bolju suradnju djece i odraslih. U uvodnom dijelu simpozija bit će pojašnjene temeljne smjernice školske prevencije i perspektiva učenika te učitelja. Simpozij okuplja ove teme:

1. Valentina Kranželić, Miranda Novak, Josipa Bašić, Josipa Mihić: Istraživanje emocionalnog razvoja učenika: pilot primjena PATHS-RASTEM programa
2. Miranda Novak, Josipa Mihić, Josipa Bašić: Razvoj socijalno-emocionalnih kompetencija u obrazovnom kontekstu: učinkovitost PATHS-RASTEM programa
3. Josipa Mihić i Valentina Kranželić: Primjena kontemplativnih tehnika s djelatnicima u obrazovnom sustavu: razvoj brižnog i poticajnog školskog okruženja.

ISTRAŽIVANJE EMOCIONALNOG RAZVOJA UČENIKA: PILOT PRIMJENA PATHS-RASTEM PROGRAMA

Valentina Kranželić¹, Miranda Novak¹, Josipa Bašić², Josipa Mihić¹

¹Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

²U mirovini

e-mail: vkranzel@gmail.com

Učenje i poučavanje prirodno ima socijalne i emocionalne komponente (Zins, Weissberg, Wang i Wallberg, 2004) pa uz adekvatne školske preventivne programe te programe promocije mentalnog zdravlja škola vrlo lako postaje okruženje gdje djeca uče učinkovito komunicirati, biti član tima, kvalitetno prevladavati frustracije i poteškoće, rješavati probleme i razvijati strategije suočavanja. Weare i Nind (2011) napominju da školski preventivni programi poboljšavaju školsku klimu, pozitivno utječu na ponašanje, motivaciju, poboljšavaju školski uspjeh i omogućuju bolju suradnju učitelja i učenika. Pristup koji zovemo socijalno-emocionalno učenje ne predstavlja nove teorije ili novu disciplinu već okuplja i inkorporira modele promocije mentalnog zdravlja, jačanja kompetencija te razvojne modele koji su usmjereni na smanjivanje rizičnih mehanizama kod djece i mladih te osnaživanje zaštitnih mehanizama (Weissberg, Goren, Domitrovich i Dusenbury, 2013).

Cilj ovog rada je istražiti četverogodišnju implementaciju PATHS-RASTEM programa te prezentirati rezultate ove pilot studije, s naglaskom na izazove mjerenja emocionalnih ishoda kod djece niže osnovnoškolske dobi.

Pilot studija učinkovitosti PATHS programa uključivala je kvazi-eksperimentalni nacrt s usporednim skupinama na dva lokaliteta, Poreču i Labinu. Ishodi učenika u četiri razreda u kojima se program provodio (N=75) uspoređivani su s ishodima učenika iz četiri razreda u uobičajenom redovnom kurikulumu (N=73). Inicijalno mjerenje provedeno je na početku prvog razreda, u listopadu 2007. godine te je bilo popraćeno sa još četiri mjerenja, na kraju prvog, na kraju drugog, na kraju trećeg i na kraju četvrtog razreda (lipanj 2011. godine). Prikupljeni su podaci putem samoiskaza učitelja te kroz direktne individualne intervju s učenicima.

Za učenike uključene u PATHS razrede, rezultati upućuju na bolje prepoznavanje emocija, povećanje emocionalne pismenosti, bolje rješavanje problema te veći prosocijalni angažman. U prikazu rezultata poseban će naglasak

biti stavljen na proces učenja unutar pilotiranja PATHS-RASTEM programa, nedostatke samog istraživanja te izazove mjerenja socijalno-emocionalnih kompetencija kod djece mlađe od 12 godina.

ključne riječi: prevencija, PATHS-RASTEM program, školski preventivni programi, socijalno-emocionalno učenje

RAZVOJ SOCIJALNO-EMOCIONALNIH KOMPETENCIJA U OBRAZOVNOM KONTEKSTU: UČINKOVITOST PATHS-RASTEM PROGRAMA

Miranda Novak¹, Josipa Mihić¹, Josipa Bašić²

¹Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

²U mirovini

e-mail: miranda.novak@erf.hr

Brojna su istraživanja potvrdila da školski kontekst ima temeljnu socijalizacijsku ulogu te da značajno utječe na pozitivan razvoj djece i mladih (Cohen, 2006; Durlak, Weissberg i Pachan, 2010; Durlak, Weissberg, Dymnicki, Taylor i Schellinger, 2011; Barry, 2012; Cefai, Matsopoulos, Bartolo i suradnici, 2014; Osher, Kendziora, Spier i Garibaldi, 2014). Durlak i suradnici (2011) napominju da mnoga djeca i mladi nemaju dovoljno razvijeno samopouzdanje, vještine suradnje s drugima, odgovornost i etičnost a sam prolazak kroz sustav školovanja smanjuje povezanost s drugima što negativno utječe na školski uspjeh te na kvalitetu mentalnog zdravlja.

Cilj ovog rada je izložiti istraživanja učinkovitosti preventivnog PATHS-RASTEM programa (Promoting Alternative Thinking Strategies; Kusché & Greenberg, 1994), univerzalnog kurikulumu za razvoj socijalno-emocionalnih kompetencija koji je bio implementiran u hrvatskim školama. U radu će biti prikazane dvije studije; randomizirana kontrolirana studija provjere učinkovitosti PATHS-RASTEM programa te kroskulturalna usporedba učinkovitosti iste intervencije. U randomiziranoj je studiji 30 škola po slučaju podijeljeno na intervencijske i kontrolne škole na način da se u intervencijskim školama tijekom dvije godine provodio PATHS-RASTEM program dok su kontrolne škole primjenjivale standardni kurikulum. Iz uključenih škola, uzorak je obuhvaćao 60 razreda iz kojih je u studiju uključeno ukupno 600 učenika. U drugoj je studiji u sklopu kvazi-eksperimentalnog dizajna u međunarodnom istraživanju (pet zemalja partnera: Italija, Slovenija, Švicarska, Švedska i Hrvatska) sudjelovalo 10 škola od kojih je pet bilo intervencijsko a pet kontrolno te je uzorak obuhvaćao 200 učenika.

U obje studije, učitelji su procjenjivali ponašanja djece u tri točke: na početku prvog razreda, na kraju prvog razreda i na kraju drugog razreda. Mjerene varijable odnosile su se na prosocijalno ponašanje, emocionalnu regulaciju, ponašanja vezana uz učenje, pažnju, hiperaktivnost, opozicionalno ponaša-

nje, agresivno ponašanje, povučenost i sniženo raspoloženje te probleme s vršnjacima. S obzirom na hijerarhijsku prirodu uzorka, u obradi podataka korištena je hijerarhijska linearna regresija na razini razreda.

Randomizirana kontrolirana studija pokazala je malo promjena u ponašanju djece na razini cijelog uzorka, no kada je uzorak podijeljen na niskorizičnu i visokorizičnu djecu, utvrđene su promjene u osam od devet promatranih ponašanja kod one djece za koju je bio utvrđen niži rizik. Rezultati kroskulturalnog istraživanja također su ukazali na učinkovitost PATHS-RASTEM programa u hrvatskom kontekstu a međunarodna usporedba ukazuje na značajan učinak dvogodišnje primjene programa na smanjenje hiperaktivnosti, impulzivnosti te eksternaliziranih problema.

ključne riječi: socijalno-emocionalne kompetencije, PATHS-RASTEM program, prevencija, školski programi

PRIMJENA KONTEMPLATIVNIH TEHNIKA S DJELATNICIMA U OBRAZOVNOM SUSTAVU: RAZVOJ BRIŽNOG I POTICAJNOG ŠKOLSKOG OKRUŽENJA

Josipa Mihić, Valentina Kranželić

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: josipa.mihic@erf.hr

Cjelovito obrazovanje osim poticanja akademskog uspjeha uključuje i razvoj socijalno-emocionalnih kompetencija učenika kao i mnogih drugih složenih vještina (Rose & Gallup, 2000). Zbog sve većih i kompleksnijih zahtjeva koji se stavljaju pred učitelje, rad u obrazovnom sustavu smatra se jednim od najstresnijih zanimanja (Chang, 2009; Johnson et al, 2005). Učitelji vrlo često izvještavaju o neželjenim posljedicama izloženosti stresu na svom radnom mjestu koje uključuju narušeno fizičko i psihičko zdravlje kao i prisutnost nezadovoljstva poslom (Johnson i sur., 2005). Upravo iz navedenih razloga se tijekom posljednjih nekoliko godina u svijetu razvijaju programi namijenjeni promociji mentalnog zdravlja učitelja i nastavnika. Dio osmišljenih programa bazira se na primjeni kontemplativnih tehnika u školskom okruženju. Provedene evaluacije programa (Flook i sur., 2013; Jennings i sur., 2013; Roeser i sur., 2013) baziranih na primjeni mindfulness tehnika s učiteljima ukazuju na njihov pozitivan učinak u prevenciji stresa i profesionalnog sagorijevanja, anksioznih i depresivnih simptoma te u unaprjeđenju kvalitete učiteljskog rada.

Istraživanje čiji će podaci biti prikazani u ovom radu provodi se u okviru projekta „Towards Caring & Mindful Schools Model” koji tijekom 2016. i 2017. godine provodi Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Projekt u kojem sudjeluju dvije osnovne škole u gradu Zagrebu ima za cilj ispitati utjecaj primjene programa utemeljenog na mindfulness kontemplativnoj metodi (CARE - Cultivating Awareness and Resilience in Education) s cjelokupnim školskim osobljem na psiho-socijalnu klimu u školi kao i na fizičko i psihičko dobrobit školskog osoblja, prosocijalno ponašanje učenika te kvalitetu odnosa između učitelja/nastavnika i učenika. U svrhu istraživanja biti će primijenjene upitničke mjere sa školskim osobljem (N=80) i učenicima (N=300) tijekom više vremenskih točaka kao i fokus skupine, opservacije i medicinska mjerenja. U ovom radu će biti prikazani preliminarni podaci prikupljeni tijekom prve točke istraživanja.

ključne riječi: mindfulness, školska psiho-socijalna klima, promocija mentalnog zdravlja, prevencija

**PREDSTAVLJANJE ŠKOLE STVARALAŠTVA
NOVIGRADSKO PROLJEĆE / PRESENTING THE
SCHOOL OF CREATIVITY NOVIGRAD SPRING**

PREDSTAVLJANJE ŠKOLE STVARALAŠTVA NOVIGRADSKO PROLJEĆE / PRESENTING THE SCHOOL OF CREATIVITY NOVIGRAD SPRING

Voditelj: Darko Lončarić

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci

U svijetu trenutno postoje brojni primjeri organiziranog poticanja razvoja darovitosti djece u „STEM“ („Science, Technology, Engineering and Mathematics“) područjima obrazovanja, dok je identifikacija, poticanje i razvijanje darovitosti i talenta u jezično - umjetničkom i kulturnom području vidno zanemareno. Rijetki su primjeri dugogodišnjeg, sustavno organiziranog oblika dodatnog rada s djecom u tim područjima koja su zanemarena u školskom sustavu zbog implicitnih i pogrešnih uvjerenja o njihovoj manjoj važnosti, vrijednosti ili manjem doprinosu dobrobiti i razvoju pojedinca ili društva.

Odličan primjer dugogodišnje sustavne brige protegnute kroz više desetljeća o djeci koja su (potencijalno) darovita u kreativnim oblicima jezičnog i umjetničkog izraza predstavlja upravo Škola stvaralaštva Novigradsko proljeće. Stoga će ovaj izlaganja uključiti pregled razvoja Škole te empirijsko-znanstvena, ali i stručna izlaganja primjera dobre prakse poticanja darovitosti u tom specifičnom dijelu odgoja i obrazovanja. Poseban naglasak staviti će se na prevođenje znanstvenih spoznaja u odgojno-obrazovnu praksu.

U prvom izlaganju naglasak će biti na sustavnom pregledu razvoja Škole od samih početaka prije 41 godinu u Novalji na otoku Pagu, do trenutne organizacije u obliku Škole stvaralaštva Novigradsko proljeće. Bit će prikazana organizacija rada u Školi i način rada u dvadeset višestruko heterogenih radionica u umjetničko-kreativnom području kao i kontekstualizacija djelovanja škole unutar šire, nacionalne brige za kulturno i umjetničko obrazovanje. Drugo izlaganje pružit će prikaz procesa Izrade slikovnice kao primjer dobre prakse poticanja aktivnosti za razvoj višestrukih kompetencija darovite djece s posebnim naglaskom na suradnji i korelativnosti između različitih područja i radionica. Treće izlaganje usmjerit će se na rad glazbene radionice također kao primjer dobre prakse rada s darovitom ili talentiranom djecom u području glazbe. Zadnje izlaganje usmjerit će se na problematiku pitanja samovrednovanja mogućnosti i kreativnog izraza učenika darovitih u jezično-umjetničkom području. Bit će prikazan proces izrade skale samo-

vrednovanja, neke njene metrijske karakteristike i dobiveni rezultati u širem kontekstu ostalih aktivnosti osiguranja kvalitete.

U nadi da će izlaganja potaknuti raspravu o važnosti sustavnog poticanja razvoja učenika u jezično-umjetničkim područjima u ovom vremenu opterećenom forsiranjem „STEM agende“ u obrazovanju, koje je kroz povijest karakteristično za društva u razdobljima recesije, možemo na kraju barem razmisliti o mogućem odgovoru na jedno važno pitanje. Dok društvo ne izađe iz recesije, je li primjereno uvjeravati djecu darovitu u jezično-umjetničkim područjima da njihove vrijednosti i kompetencije nisu društveno vrijedne i da se zbog toga moraju prilagoditi zanemarujući svoj talent, darovitost, nadahnuće, potencijal i pretvoriti se u osrednje i nesretne „STEM“ tehničare ili je potrebno s obzirom na interese djece na konkretan način priznati važnost jezično-umjetničkim, kreativnim aktivnostima u kojima su brojna djeca iznimno darovita, kojima su nadahnuta i koja svojim djelovanjem nadahnjuju druge?

Predviđena izlaganja:

1. Maja Zrnčić, Davorka Parmač : Biti drugačiji u potrazi za dobrim - Škola stvaralaštva Novigradsko proljeće
2. Sonja Ivić: Izrada slikovnice kao primjer aktivnosti za razvoj višestrukih kompetencija darovite djece u Školi stvaralaštva Novigradsko proljeće
3. Doris Kovačić: Iz srca djece u uši svijeta - glazbene radionice Škole stvaralaštva Novigradsko proljeće
4. Teodora Dubrović, Darko Lončarić, Zorica Topalović, Dolores Fabris, Anita Rončević, Nora Krstulović: Samovrednovanje učenika darovitih u jezično-umjetničkom području u kontekstu sustava osiguranja kvalitete Škole stvaralaštva Novigradsko proljeće

BITI DRUGAČIJI U POTRAZI ZA DOBRIM - ŠKOLA STVARALAŠTVA NOVIGRADSKO PROLJEĆE

Maja Zrnčić¹, Davorka Parmač²

¹Ministarstvo kulture

²Osnovna škola Rivarela

e-mail: maja.zrncic@min-kulture.hr

U izlaganju će biti riječi o Školi stvaralaštva Novigradsko proljeće - jedinstvenom programu za darovite učenike i učitelje osnovnih škola u jezično-umjetničkom području. Bit će prikazan sustavni pregled razvoja Škole koja je započela s radom prije 41 godinu u Novalji na otoku Pagu, a prije 27 godina postala je Škola stvaralaštva Novigradsko proljeće. Bit će prikazana organizacija rada u Školi i način rada u dvadeset višestruko heterogenih radionica u umjetničko-kreativnom području. Radionice vode profesionalni umjetnici i stručnjaci u svom području. Sve radionice u sedmodnevnom radu ostvaraju unaprijed dogovorenu temu koju dalje razrađuju izražajnim sredstvima karakterističnim za pojedino kreativno područje: riječ, zvuk, sliku i pokret. Rad Škole prati stručni tim. Svake godine na javni poziv Agencije za odgoj i obrazovanje učenici i učitelji prijavljuju se za sudjelovanje. Primaju se učenici i učitelji iz svih županije, oko 350 učenika i 40 učitelja.

U radu će bit predstavljeni ciljevi Škole, metode rada u radionicama i struktura polaznika. Objasniti će se način izbora voditelja radionica kao i organizacija prostora. Način financiranja Škole je specifičan, jednim dijelom je to Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta ali i županije, općine, gradovi, roditelji, sponzori. Sve radionice koriste i veliku količinu materijala, sredstava i pomagala da bi rad bio što uspješniji. Učitelji –hospitanti sedam se dana stručno usavršavaju na jedinstven način, a za to dobivaju potvrde Agencije za odgoj i obrazovanje u svrhu napredovanju struci. Bit će predstavljene sljedeće radionice: literarna, slikovnica, (tri) scenske radionice, filmska, novine na internetu, radijska, videodokumentarna, skladateljska, radionica scenske glazbe, pjevačka, skladateljska, plesna, grafička, keramičarska, slikarska, slikarsko-scenografska, lutkarska, kostimografska i fotoradionica.

Škola stvaralaštva bit će prikazana u kontekstu ostalih aktivnosti iz područja odgoja i obrazovanja, kao primjer dobre prakse u objavljenom priručniku EU OMC koordinacijske grupe pod nazivom Cultural Awareness and

Expression Handbook (Priručnik za kulturno i umjetničko obrazovanje) koji je rezultat rada OMC grupe pri Europskoj komisiji o 8. Ključnoj kompetenciji (Kulturno izražavanje i osvješčivanje).

ključne riječi: Škola stvaralaštva Novigradsko proljeće, daroviti učenici, kulturno i umjetničko obrazovanje

IZRADA SLIKOVNICE KAO PRIMJER AKTIVNOSTI ZA RAZVOJ VIŠESTRUKIH KOMPETENCIJA DAROVITE DJECE U ŠKOLI STVARALAŠTVA NOVIGRADSKO PROLJEĆE

Sonja Ivić

OŠ Vladimir Gortan

e-mail: sivic3@gmail.com

U radu će biti prikazana radionica Izrada slikovnice čija se osnovna zadaća odnosi na poticanje i razvijanje kreativnosti u smislu postizanja ravnoteže različitih jezičnih i likovnih formi. Naglasit će se mogućnost razvijanja i oslobađanja osobnih potencijala sudionika kroz slobodu stvaralaštva i donošenje samostalnih odluka. Predočit će se niz aktivnosti naizgled nepovezanih područja kojima se istovremeno djeluje na razvijanje višestrukih kompetencija sudionika. Korelacija s ostalim radionicama omogućuje dizajniranje poticajne okoline neophodne za realizaciju pojedinačnih slikovnica i kreativne prezentacije uradaka u namjeri pronalaženja puta do čitalačke publike. Vještine i znanja koje se prenose sudionicima, uključivanje u aktivnosti temeljenih na igri kao snažnom motivatoru za učenje i rad imaju za cilj osuvremenjivanje nastavnog procesa čime se ostvaruje jedna od temeljnih zadaća Škole stvaralaštva. Analiza povratnih informacija učitelja praktičara koji su sudjelovali u Školi stvaralaštva kao hospitanti upućuje na didaktičke vrijednosti radionice Izrada slikovnice i ostvarivanje zadaća Škole stvaralaštva u neposrednoj nastavnoj praksi.

ključne riječi: izrada slikovnice, dizajniranje okoline za učenje, korelacija, višestruke kompetencije, igra

IZ SRCA DJECE U UŠI SVIJETA - GLAZBENE RADIONICE ŠKOLE STVARALAŠTVA NOVIGRADSKO PROLJEĆE

Doris Kovačić

Glazbena škola Ivana Matetića Ronjgova, Rijeka

e-mail: doriskovacic@gmail.com

U izlaganju će se predstaviti tri glazbene radionice Škole stvaralaštva «Novigradsko proljeće»: radionica scenske glazbe, skladateljska radionica i pjevačka radionica.

U uvodnom dijelu izlaganja dat će se kratak pregled razvoja glazbenih radionica u Školi stvaralaštva, čija organizacija nije bila oduvijek takva kakva je danas; ona prati suvremene potrebe i stremljenja poštujući načelo suvremenosti i prilagođenosti.

Nakon uvodnog dijela, u glavnom će se dijelu izlaganja upoznati s načinima rada u svakoj pojedinoj glazbenoj radionici, kao i s njihovim međusobnim prožimanjem s ciljem korelativnosti unutar iste umjetnosti i sfere ljudskog djelovanja, u ovom specifičnom slučaju - glazbe. Također će se predstaviti i korelacija svih glazbenih radionica s drugim radionicama Škole stvaralaštva, što je jedan od osnovnih ciljeva i ideja Škole, s tendencijom da ti primjeri dobre prakse zažive u školama diljem Hrvatske. I upravo je korelativnost ono što će biti naglašeno u izlaganju. Kroz nju polaznici/učenici stječu spoznaje i iskustva, ne samo u području koje su odabrali, već i u drugim, više ili manje srodnim, (umjetničkim) područjima. Takav način rada omogućava da učenici dožive širu sliku stvaralačkog procesa te uvide kompleksnost istog. Ono je što je također važno za istaknuti jest da djeca stječu spoznaje iskustvenim putem, a ne teorijski, što obogaćuje njihov spoznajni svijet, te smješta stečeno znanje u trajnu svojinu.

Ono što je također važno istaknuti jest da sve što djeca rade na Novigradskom proljeću nastaje kroz igru, u ugodnoj, opuštenoj, prijateljskoj atmosferi, u kojoj je mentor samo moderator i voditelj procesa, dok sve ideje izvire iz nepresušnog vrela dječje mašte.

Stvarajući, smišljajući, kreirajući, a potom i izvodeći glazbu na određenu, zadanu temu, polaznici ostavljaju iza sebe nove glazbene kreacije koje obogaćuju svijet izvan granica Novigradskog proljeća.

ključne riječi: glazbene radionice, međupredmetna korelacija, unutarpredmetna korelacija, stvaralački proces, dječja mašta i kreativnost

SAMOVREDNOVANJE UČENIKA DAROVITIH U JEZIČNO-UMJETNIČKOM PODRUČJU U KONTEKSTU SUSTAVA OSIGURANJA KVALITETE ŠKOLE STVARALAŠTVA NOVIGRADSKO PROLJEĆE

Teodora Dubrović, Darko Lončarić¹, Zorica Topalović², Dolores Fabris²,
Anita Rončević¹, Nora Krstulović³

¹*Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci*

²*Osnovna škola-Scuola elementare Rivarela, Novigrad*

³*Umjetnički kolektiv UO SKROZ*

e-mail: loncaricd@gmail.com

Škola stvaralaštva Novigradsko proljeće predstavlja rijedak primjer dugogodišnjeg organiziranog oblika izvannastavnih aktivnosti usmjerenih na identifikaciju, poticanje i razvijanje darovitosti i talenta u jezično - umjetničkom i kulturnom području. Usmjerenost na osiguranje kvalitete potaknulo je nositelje programa Škole na osmišljavanja postupaka i instrumentarija za praćenje napretka polaznika škole. Uspostavljeni su mehanizmi evaluacije rada svih sudionika, uključujući voditelje radionica i hospitante te je pokrenut ciklus osiguranja kvalitete kroz analize prikupljenih informacija i planiranje daljnjeg rada Škole.

Konkretan zadatak utvrđivanja napretka učenika realiziran je kroz višegodišnji razvoj instrumenta samovrednovanja znanja i vještina te mogućnosti kreativnog izraza učenika darovitih u jezično-umjetničkom području. Stoga je osnovni cilj ovog izlaganja prikaz procesa izrade skale samovrednovanja i rezultata provjere njenih metrijskih karakteristika. Dobiveni rezultati interpretirat će se u širem kontekstu ostalih aktivnosti osiguranja kvalitete koji obuhvaćaju povratne informacije učenika i hospitanata o zadovoljstvu sudjelovanjem na Školi stvaralaštva te evaluacije napretka i postignuća koje za svakog učenika i hospitanta daju voditelji radionica.

Analize su napravljene na podacima prikupljenim od 300 učenika i učenika Škole stvaralaštva Novigradsko proljeće 2016 (230 učenika i 70 učenika od 5. do 8. razreda osnovnih škola uz manji broj učenika nižih razreda srednjih škola). Skala samoprocjene znanja i vještina u jezično – umjetničkom području konstruirana je kombinacijom teorijskog i empirijskog pristupa. Čestice skale podijeljene su u 7 kategorija samoprocjene znanja i vještina iz područja: 1. Glazbenog izraza, 2. Likovnog izraza, 3. Literarnog izraza, 4. Scenskog izraza pokretom i plesom, 5. Scenskog izraza recitiranjem i glu-

mom, 6. Izrade scenografije, kostimografije te oblikovanja i animacije lutke i 7. Digitalnog audio-vizualnog stvaralaštva. Zasebnim česticama utvrđene su samoprocjene učenika u području komunikacije i suradnje te kreativnosti.

Konfirmatornom faktorskom analizom potvrđena je pretpostavljena faktorska struktura skale koja je pokazala zadovoljavajuću stabilnost pri primjeni prije i nakon sudjelovanja u Školi stvaralaštva. Također metodom unutarnje konzistencije i test-retest metodom utvrđena je zadovoljavajuća pouzdanost konstruiranih skala. Usporedbom inicijalnih i završnih samoprocjena utvrđen je napredak u samoprocjenama djece u svim područjima i to ne samo u ciljnim kompetencijama koje razvija radionica koju su pohađali, već i u ostalim kompetencijama.

Ovakav rezultat ukazuje na važnost korelativnog i projektnog rada u kojem se povezuje djelovanje različitih radionica u zajedničke projektne aktivnosti, pri čemu djeca razvijaju znanja i vještine u različitim područjima umjetničkog i kreativnog izraza – čak i u onima za koje do dolaska u Školu stvaralaštva nisu imali posebno razvijen senzibilitet, talent ili interes. Konstruirana skala i dobiveni rezultati bit će komentirani i u kontekstu suvremenog kurikularnog usmjerenja na proces samovrednovanja učenika u školama.

ključne riječi: Škola stvaralaštva Novigradsko proljeće, Samovrednovanje, Konstrukcija skale, Kulturno-umjetnički izraz

USMENA IZLAGANJA / ORAL PRESENTATIONS

RAZUMIJEVANJE ZNAČENJA PAREMIJA I FRAZEMA U SREDNJOŠKOLSKIM ČITANKAMA IZ HRVATSKOG JEZIKA MEĐU SREDNJOŠKOLCIMA

Branka Barić¹, Antonija Jurčić²

¹*Srednja škola Jelkovec*

²*Gimnazija Sesvete*

e-mail: brankabarić@hotmail.com

Poslovice su kratke jezične tvorevine, stilski oblikovane, najčešće rabljene u usmenoj književnosti, svojstvene svim jezicima i kulturama. Tematski obrađuju različite aspekte: od Boga, domovine, obitelji, životnih vrijednosti. Poslovice se kao termin u hrvatskom jeziku ustaljuje tek u 19. stoljeću dok se sve do tada upotrebljavala riječ pririče dok frazem označava ustaljenu vezu riječi koja se ostvaruje kao cjelina i ima vlastito značenje, sastoji se od najmanje dvije punoznačne riječi, riječi unutar frazema dolaze uvijek u istom poretku, veza između članova riječi ne može se mijenjati te najmanje jedna od punoznačnih riječi gubi svoje leksičko značenje. Jedan od prvih europskih paremiologa je Erasmo Rotterdamski dok se prvim hrvatskim zapisivačima poslovice smatraju Benedikt Kotruljević i Juraj Šižgorić iz čega je vidljiv raniji interes za poslovice na hrvatskom području nego na europskom. Najpoznatiji stariji hrvatski pisci koji koriste poslovice kao stilsko sredstvo u svojim djelima su M. Držić, Š. Menčetić, M. Vetranović, P. Zoranić, Ivan Gundulić, A. Šenoa.

Iako se smatraju jednim od najjednostavnijih jezičnih izraza, rječnik i stil poslovice i frazema nisu jednostavni, u izražajnom smislu su natprosječni, i sadržajem i kompleksnošću te je potrebno ulaganje određenog napora te imanje čitalačkog iskustva kako bi se razumio njihov smisao.

Cilj ovog istraživanja je utvrditi koliko ispitanici poznaju i razumiju korpus hrvatskog jezika, tj. sloj poslovice i frazema. Istraživanje će biti provedeno na uzorku od 150 ispitanika, učenika prvog, drugog i trećeg razreda zagrebačkih srednjih škola. Anketni upitnik temelji se na objašnjenju ili pružanju sinonimnog značenja zadanih poslovice ili frazema koji se nalaze u čitankama hrvatskoga jezika za srednje škole u obliku zadanog književnog predloška ili uputama za rad učenika. Pretpostavka ovog istraživanja je kako određeni postotak učenika zbog pomanjkanja čitalačkog iskustva ima poteškoća u razumijevanju paremija i frazema koji se nalaze u čitankama iz hrvatskog

jezika te njihovo nerazumijevanje onemogućava potpuno razumijevanje književnog teksta.

ključne riječi: poslovice, paremiologija, frazemi, udžbenici hrvatskog jezika za srednje škole

ISKUSTVA SA ŠKOLOM I MENTALNO ZDRAVLJE SREDNJOŠKOLACA

Petar Bezinović¹, Mladenka Tkalčić²

¹Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

²Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

e-mail: petar@idi.hr

Zaštita mentalnog zdravlja populacije jedan je od važnijih izazova za javno zdravstvo u Hrvatskoj i u svijetu. Škole su, kao odgojne i obrazovne institucije, posebno važne i odgovorne za osobni razvoj i promociju zdravlja djece i mladih.

Cilj istraživanja je ispitati odnos osobnih iskustava sa školom s nekim aspektima mentalnog zdravlja u populaciji srednjoškolaca.

Ispitana su četiri pokazatelja subjektivnih iskustava sa školom - strah od neuspjeha u školi, osjećaj nekompetentnosti za školu, osjećaj privrženosti školi, kao i predanost izvršavanju školskih obveza. Istovremeno je ispitano i pet pokazatelja mentalnog zdravlja – zastupljenost psihosomatskih simptoma, simptoma depresivnosti i egzistencijalne krize, straha od negativne evaluacije, kao i razina optimizma i zadovoljstva životom kod učenika.

Analizirani su podaci kros-sekcijskog praćenja rizičnih ponašanja učenika u Primorsko-goranskoj županiji. Istraživanje je provedeno s identičnim instrumentarijem na reprezentativnim uzorcima učenika svih srednjih škola u 2003., 2005. i 2010. godini. Ukupno je ispitano 2.839 djevojaka i 2.715 mladića, u dobi od 15 do 19 godina.

Ponovljena mjerenja upućuju na konzistentnost rezultata u funkciji vremena. Posebno se ističe učestalost negativnih iskustava učenika sa školom. Izrazit strah od neuspjeha u školi iskazuje 56% djevojaka i 40,6% mladića, ocjenjivanja se često i vrlo često boji 52,4% djevojaka i 27,8% mladića, dok 44,5% djevojaka i 51,2% mladića iskazuju da ne ostvaruju dobru komunikaciju s nastavnicima. Ova su nepovoljna iskustva značajno povezana s psihosomatskim simptomima, simptomima depresivnosti i strahom od negativne evaluacije, dok su negativno korelirana s optimizmom i zadovoljstvom životom. Djevojke pritom značajno češće od mladića iskazuju strah od školskog neuspjeha i osjećaj nekompetentnosti za školu, kao i prisutnost psihosomatskih simptoma, simptoma depresivnosti i straha od negativne evaluacije.

Provedena kanonička analiza potvrđuje značajnu i logičnu povezanost dvaju skupova varijabli ($R=,523$; $p<,001$). Specifična negativna iskustva sa školom vezuju se uz opća negativna emocionalna stanja, dok se pozitivna školska iskustva vezuju uz optimizam i višu razinu zadovoljstva životom u ispitanoj populaciji adolescenata.

Rezultati upućuju na potrebu mijenjanja škola kako bi one postale ugodno mjesto za socijalizaciju i osobni razvoj, u kojemu se učenici osjećaju sigurno i dobro i koje im pruža slobodu kreativnog i sadržajnog učenja i rada. Na taj bi se način reducirao strah i osjećaj nekompetentnosti za školu koji može imati izrazito negativan utjecaj na mentalno zdravlje djece i adolescenata.

ključne riječi: mentalno zdravlje, iskustva sa školom, strah od neuspjeha, simptomi depresivnosti, zadovoljstvo životom

LIVE FAST VS. GROW DEEP - HOW CAN PROFESSIONAL DEVELOPMENT LEAD TO AN EFFECTIVE CHANGE?

Sanja Brajković, Maša Komadina

Open Academy Step by Step

e-mail: sanja@korakpokorak.hr

The point of professional development is about providing it effectively. This paper aims to address the many facets of what makes an effective professional development program, by focusing on holistic approach to professional development of teachers, along with providing them with adequate support to make the change permanent. Having in mind the complexities of the teaching profession require a lifelong approach learning to adapt to the evolving constraints and needs in education, in this research we describe a model of professional development which provides educators with the knowledge, skills and attitudes that will lead to an increase in quality of services.

Paper was written as a result of the two- year programme 'Step towards inclusion' which was implemented in 17 preschools. Main goals of the programme were:

- to support local preschools to better serve the children and their families by increasing the quality of services and
- to support preschool educators to improve their everyday performance through the principles of learner-centered, interactive pedagogy and cooperation with colleagues/peers, families and communities.

Main strategies were oriented towards intensive training of teachers and mentor support in implementing new knowledge and skills, development of professional learning communities within preschools that enable collaboration, exchange of knowledge and experience and mutual support. Two main questions to be answered were:

1. Did the quality of early education in 17 preschools improve, especially regarding to the children belonging to vulnerable groups?
2. Did the capacity of educators, including preschool psychologists, pedagogues, special education therapists, for implementing a child-centered approach, fostering multisectoral approach and partnership with

families and local community with respect for diversity, multiculturalism and inclusive education increase?

Methodology applied in the research included

- Questionnaire surveys on teachers' attitudes and feeling of competency
 - Survey on attitudes of teachers towards education of children belonging to vulnerable groups (– Teachers responded to the questions in the questionnaire before and after/at the beginning and at the end of the training Education for Social Justice).
 - Survey on attitudes of teachers towards education of children with disabilities (teachers filled in questionnaires before and after the training Inclusion of Children with Disabilities).
 - Survey on teachers' feeling of competency in working with children belonging to vulnerable groups (teachers filled in questionnaires at the beginning and at the end of programme implementation period).
- Base line observation and final observation of the quality of teachers' work using the Instrument for Assessing Quality Practices in Early Childhood education services developed by the International Step by Step Association.
- Focus groups with educators

keywords: early education, quality, professional development

INSTITUCIONALNE PREDISPOZICIJE KAO BARIJERA ILI PODRŠKA SURADNJI SVEUČILIŠTA I AKADEMSKOG OSOBLJA S INDUSTRIJSKIM SUBJEKTIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Nina Branković

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: nina.brankovic@gmail.com

Od 1980. godina u većini razvijenih ekonomija, pogled na ulogu sveučilišta u ekonomskom sustavu se promijenio. Moderna sveučilišta su organizacije koje se trebaju aktivno uključiti u odnose s vanjskim akterima, a ne funkcionirati kao izdvojene institucije koje istraživanja provode u izolaciji (Chesbrough, 2003; Powell and Grodal, 2005; Nesta and Saviotti, 2006) odnosno trebaju podržati transfer znanja sa sveučilišta u sektor industrije. Termin "sveučilišno-industrijski transfer znanja" se odnosi na širok spektar interakcija na različitim razinama i uključuje razmjenu znanja i tehnologija između sveučilišta i poduzeća.

Ovaj se papir bavi analizom suradnje između sveučilišta i kompanija u predaivačkoj industriji u znanstveno istraživačkim projektima u Bosni i Hercegovini gdje je hipoteza da je institucionalno okruženje na sveučilištima, koje uključuje institucionalnu kulturu i regulatorni okvir koji regulira suradnju institucija sveučilišta i industrije, ne potiče institucionalnu suradnju između institucija sveučilišta i industrijskih kompanija te tolerira neinstitucionalnu suradnju između akademskog osoblja zaposlenih na sveučilištima i industrijskih kompanija.

Istraživanje obuhvaća zemlje bivše Jugoslavije s fokusom na Bosnu i Hercegovinu kako bi analiziralo institucionalne promjene na sveučilištima i istraživačkim institutima tijekom posljednjih 50 godina i njihov pristup istraživačkim praksama i politikama. Analiza je bazirana na institucionalnoj perspektivi kako bi se analizirali formalni i neformalni faktori okruženja na sveučilištima prateći ideju Burton Clark [Clark, B. 1983. *The Higher Education System: Academic Organization in Cross-National Perspective*. University of California Press, Berkeley; Clark, B. 1995. *Places of Inquiry: Research and Advanced Education in Modern University*. University of California Press, Berkeley and Los Angeles; Clark, B. (ed.). 1998. *Creating Entrepreneurial Universities: Organizational Pathways of Transformation*. Pergamon, Oxford].

Studija osigurava uvid u okvir koji definira obrazovni sustav, razvitak politika koje utječu na razvoj suradnje između sveučilišta i poduzeća kao i individualne motivacijske faktore akademika da pokrenu znanstvenu suradnju s industrijom u BiH.

Metodološki pristup uključuje studiju slučaja te uzimajući u obzir Lijphartovu i Ecksteinovu tipologiju ovo je studija koja testira teoriju te će doprinijeti razvitku teorijskog okvira u području suradnje sveučilišta i industrijskih subjekata u postkomunističkim zemljama s razvojnim ekonomijama generiranjem hipoteza, odnosno ovo je disciplinarno-konfigurativna ili heuristička studija. Jedinica analize je "način suradnje" te promatranja uključuju pojedinačno akademsko osoblje, sveučilišta i fakultete u županijama u Federaciji BiH, Republici Srpskoj kao odvojenim administrativnim jedinicama koje su prostorno, vremenski i idejno povezane, što bi doprinijelo holističnom dizajnu i komparativnosti u sklopu studije slučaja. Za istraživanje se koriste mješovite metode uključujući desk analizu i kvalitativnu metodu intervjuiranja elita.

Očekuje se da će studija pokazati da je individualna suradnja najzastupljeniji vid suradnje akademika i poduzeća u znanstveno istraživačkim aktivnostima.

ključne riječi: poduzetnička sveučilišta, suradnja akademika i kompanija u znanstvenim projektima, Bosna i Hercegovina, postkomunističke zemlje, institucionalne promjene na sveučilištima

GENDER AND CHRONOTYPE DIFFERENCES IN SCHOOL ACHIEVEMENT AND SATISFACTION WITH SCHOOL

Sara Brkovic¹, Sinisa Subotic¹, Ivana Zecevic²

¹*PIM University*

²*University of Banja Luka*

e-mail: sara93bl@live.com

School as we know is based on many outdated and arbitrary principles that are not conducive to optimal learning and might even go against it. It is well established that school conceptually suits girls more than boys, which is apparent from their generally higher school achievement. The school is also not balanced in regards to some other students' biological and individual differences, such as circadian rhythms. The goal of this research was to determine a degree to which gender and circadian rhythms (i.e., chronotypes) predict differences in school achievement and satisfaction with school amongst high school students. The sample consisted of 866 high school students (51.4% males) from Bosnia and Herzegovina. The modal age of the sample was 17 years and an average overall school achievement was 3.74 (SD=0.73) out of possible 5. Most of the students self-identified (via a self-report four-category question) as being moderately evening type (41.9%) and a definite evening type (30.4%), with fewer claiming to be a moderately morning type (19.3%), and a definite morning type (8.4%). Independent variables were gender and chronotypes and dependent variables were school achievement and three dimensions of satisfaction with school: 1) satisfaction with teachers and school, 2) dissatisfaction with the compulsivity of school, and 3) dissatisfaction with the concept of school. Multivariate effects of gender ($F(4, 855)=13.01, \Lambda=.94, p<.001, \eta p=.06$) and chronotypes ($F(12, 2262.41)=6.38, \Lambda=.92, p<.001, \eta p=.03$) were statistically significant, so was their interaction ($F(12, 2262.41)=2.06, \Lambda=.97, p<.001, \eta p=.01$). Specifically, girls had higher school achievement than boys ($F(1, 858)=47.50, p<.001, \eta p=.05$), with morning types having higher satisfaction with teachers and school ($F(3, 858)=13.84, p<.001, \eta p=.05$) and higher school achievement ($F(3, 858)=5.61, p<.001, \eta p=.02$). A dissatisfaction with the compulsivity ($F(3, 858)=13.93, p<.001, \eta p=.05$) and a concept of school ($F(3, 858)=8.34, p<.001, \eta p=.03$) tended to be higher for evening types. However, being a definitive morning type was associated with the highest obtained school achievement for girls ($M=4.19, SD=0.63$), but the lowest obtained achievement for boys ($M=3.42, SD=0.77$): $F(3, 858)=3.05$,

$p=.03$, $\eta p=.01$. Thus, not only gender differences, but also chronotype differences appear to be important in understanding individual differences in school achievement and satisfaction. Schools and policy makers should be aware of these differences and take them into consideration not only when designing curricula, but also when planning time periods for their execution (as much as practically possible).

keywords: chronotypes, circadian rhythms, school achievement, satisfaction with school, gender differences

INDIVIDUALIZIRANI ODGOJNO-OBRAZOVNI PROGRAM (IOOP): OD “MRTVOG SLOVA NA PAPIRU” DO AKTIVNE POTPORE UČENICIMA SA SPECIFIČNIM TEŠKOĆAMA UČENJA

Blaženka Brozović, Ivana Car, Maja Peretić

Centar za rehabilitaciju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta

Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: bbrozov@erf.hr

Napretkom medicine i tehnologije posljednjeg su se desetljeća promijenili trendovi u zbrinjavanju zdravstveno ugrožene djece tako da su znatno poboljšani uvjeti za preživljavanje rizične i vrlo bolesne djece. Smanjeni stupanj mortaliteta rezultirao je povećanim morbiditetom. Prema Američkom Centru za kontrolu bolesti (CDC) svako šesto dijete ima dijagnozu nekog razvojnog poremećaja. Razvojni poremećaji ne nestaju s polaskom u školu, već s porastom djetetove dobi mijenjaju kliničku sliku. U školskoj populaciji to znači povećan broj djece sa specifičnim teškoćama učenja koje, unatoč djetetovim dobrim kognitivnim sposobnostima, mogu ometati usvajanje nastavnih sadržaja. Kako bi dijete postiglo maksimum u okviru svojih obrazovnih mogućnosti potrebno je načiniti različite promjene u metodici poučavanja, načinima provjera znanja, uvjetima u okolini, nastavnim sadržajima i/ili kurikulumu. Različita djeca s istom dijagnozom imaju različite potrebe pa je za svako dijete ponaosob potrebno izraditi program individualizacije/prilagodbe. U hrvatskome obrazovnome sustavu potreba za individualizacijom nastavnih sadržaja prepoznata je prije nekoliko desetljeća. Prema sadašnjem zakonskom okviru, individualizirane postupke u nastavi jednog ili više predmeta, razrađuju nastavnici u suradnji sa stručnim suradnicima te ih u vidu pisanoga dokumenta na uvid daju roditeljima.

Cilj ovog rada bio je ispitati kvalitetu implementacije individualiziranih postupaka u svakodnevnoj nastavnoj praksi. S tim je ciljem oblikovan anketni upitnik kojim su procijenjena iskustva roditelja učenika osnovnih i srednjih škola s dijagnosticiranim specifičnim teškoćama učenja i s preporukom za nastavak školovanja prema redovitom programu uz individualizaciju. U istraživanju je sudjelovalo 50 ispitanika, roditelja djece sa specifičnim teškoćama učenja.

Rezultati istraživanja pokazuju da primjena postupaka individualizacije nije zadovoljavajuća. Percepcija roditelja je da formalno rješenje o individuali-

zaciji sa sobom ne donosi i implementaciju postupaka individualizacije u nastavi. Zaključuje se da se postupci individualizacije najčešće ne kreiraju prema individualnim potrebama djeteta, već se oblikuju prema općim načelima individualizacije. Ne razrađuju se prema pojedinim nastavnim predmetima, vrlo se nesustavno primjenjuju, a primjena je ograničena nastavnikovim razumijevanjem specifičnih teškoća.

Kvalitetno obrazovanje je ono koje se svojim zahtjevima, metodikom i uvjetima školovanja može i zna prilagoditi individualnim potrebama svakoga djeteta. Uz primjereno oblikovane zahtjeve i sustavnu potporu u učenju, svako dijete može postići školski uspjeh. Postupci individualizacije ne smiju završiti na formalnome ostvarivanju prava na individualizaciju, već je postupke individualizacije potrebno individualno kreirati i razraditi prema profilu djetetovih teškoća i sposobnosti te prema specifičnim obilježjima pojedinih nastavnih sadržaja. Tek uz sustavnu primjenu pomno osmišljenih postupaka individualizacije stvorit će se uvjeti za kvalitetno obrazovanje učenika sa specifičnim teškoćama učenja.

ključne riječi: individualizirani odgojno-obrazovni program, specifične teškoće učenja, obrazovanje

REZULTATI ISTRAŽIVANJA TIMSS I POKAZATELJI USPJEŠNOSTI U ODNOSU NA POHAĐANJE PREDŠKOLSKJE USTANOVE

Jasminka Buljan Culej, Sandra Antulić

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

e-mail: jbculej@ncvvo.hr

Nalazi longitudinalnih studija potvrdili su kako programi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, ako su kvalitetni, pozitivno utječu na različita područja razvoja, posebice u djece u nepovoljnom položaju, pri čemu su potvrđeni pozitivni kratkoročni i dugoročni utjecaji na uspjeh u daljnjem školovanju, kao i na postignuća u odrasloj dobi. Uslijed zapostavljenosti navedenog područja u istraživanjima na nacionalnoj razini od iznimne je vrijednosti sudjelovanje Hrvatske u međunarodnom istraživanju TIMSS, koje, između ostalog, ispituje i navedenu problematiku.

Cilj je istraživanja utvrditi povezanost pohađanja programa ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja s obrazovnim postignućima učenika četvrtih razreda osnovne škole u području matematike i prirode i društva.

Podaci su prikupljeni u sklopu istraživanja TIMSS*, provedenom 2011. godine, na reprezentativnom uzorku od 4500 učenika četvrtog razreda osnovnih škola u Hrvatskoj prema unaprijed zadanoj metodologiji. Rezultati potvrđuju povezanost pohađanja programa ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja s rezultatima učenika četvrtih razreda osnovne škole u području matematike i prirode i društva, pri čemu učenici koji su dulje pohađali predškolsku ustanovu ostvaruju bolje prosječne rezultate iz ispitivanih predmeta. Najbolje prosječne rezultate iz ispitivanih predmeta ($M(\text{mat})=505$, $SD(\text{mat})=2,2$; $M(\text{pid})=528$, $SD(\text{pid})=2,2$) postižu oni učenici koji su predškolsku ustanovu pohađali tri ili više godina (44 %) a najlošije prosječne rezultate iz ispitivanih predmeta ($M(\text{mat})=471$, $SD(\text{mat})=5,1$; $M(\text{pid})=497$, $SD(\text{pid})=5$) postižu učenici koji su pohađali predškolsku ustanovu u trajanju do jedne godine. Trendovi su uočeni i u drugim podskupinama u odnosu na duljinu pohađanja predškolske ustanove. Dobiveni rezultati u skladu su s nalazima dobivenim na međunarodnoj razini.

S obzirom na dobivene nalaze istraživanja, potrebna su dodatna ispitivanja kratkoročnih i dugoročnih utjecaja ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na različita područja razvoja djeteta u odnosu na kvalitetu ustanova

ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Implikacije istraživanja na razini obrazovnih politika odnose se na potrebu za povećanjem obuhvata djece rane i predškolske dobi, a ne samo u godini prije polaska u školu, te na potrebu za revizijom upisne politike s ciljem osiguranja dostupnosti programa ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

*Metodologija istraživanja TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) unaprijed je određena i jednaka je za sve zemlje sudionice. Za potrebe ovoga istraživanja upotrijebljeni su podaci prikupljeni istraživanjem TIMSS i dio podataka prikupljen istraživanjem PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study), koje se provodilo u isto vrijeme na istome uzorku. Podaci o pohađanju i duljini pohađanja predškolske ustanove prikupljeni su upitnikom za roditelje, a podaci o uspjehu prikupljeni su na ispitima iz Matematike i Prirode i društva, pri čemu su rezultati izraženi kao postotak učenika i njihov prosječni rezultat izražen u postignutim bodovima. Detaljni prikaz metodologije dostupan je na poveznici http://www.iea.nl/timss_2011.html.

ključne riječi: TIMSS, rani i predškolski odgoj i obrazovanje, obrazovna postignuća

HOW TO SUCCESSFULLY COMBINE SCIENTIFIC TOPICS OF BIOLOGY AND CHEMISTRY? / KAKO USPJEŠNO INTEGRIRATI NASTAVNE SADRŽAJE BIOLOGIJE I KEMIJE?

Mirjana Cvetković-Kižlin, Nataša Kletečki

Osnovna škola Bogumila Tonija, Samobor

e-mail: mirjana.cvetkovic.kizlin@gmail.com

With our research on the topic „Living world of cave objects“ at the 7th grade of primary school, our goal was to combine scientific topic of biology and chemistry. With this research we wanted to connect students with so far acquired knowledge and apply them on the example of the cave objects as habitats. Our research was achieved by 50 students who are at 7th grade. From 50 students, group of 25 are enrolled in experimental science class (experimental science class are based on practical knowledge in biology and chemistry) and other group of 25 are regular students who had similar scores in courses of biology and chemistry just as the ones that are enrolled in experimental science class.

Both of the student groups at the start of the research listened short intro about beginning of the cave objects, and the group that are enrolled in experimental science class visited the closest cave called „Grgosova špilja“. After the intro both groups did their research on the given topic.

After the research each student was given a written exam to check their knowledge.

keywords: biology, chemistry, experimental science class

INTERESI I STAVOVI UČENIKA O OKOLIŠU I ODRŽIVOM RAZVOJU

Diana Garašić¹, Ines Radanović², Žaklin Lukša³

¹*Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb¹*

²*Biološki odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet
Sveučilišta u Zagrebu*

³*Gimnazija Josipa Slavenskog, Čakovec³*

e-mail: diana.garasic@gmail.com

Održivi razvoj predstavlja jedan od najvećih izazova današnjice pa je od iznimne važnosti adekvatna zastupljenost te teme u odgoju i obrazovanju. Da bi odgovorili na pitanje kako učenici procjenjuju problematiku zaštite okoliša i održivog razvoja iz perspektive sadašnje nastavne prakse, provedeno je istraživanje učeničkih interesa i stavova, kao nastavak osnovnog istraživanja provedenog 2010. godine. Osnovno istraživanje transverznog tipa provedeno je na uzorku 2114 učenika u dobi od 11 do 18 godina. Primijenjen je modificirani ROSE upitnik (The Relevance of Science Education) (Schreiner i Sjøberg, 2004). Utvrđeno je opadanje učeničkog interesa s godinama školovanja za većinu tema, uz zamjetne razlike po spolu. Faktorskom je analizom učeničkih ocjena za 70 ponuđenih tema utvrđeno 12 tematskih sklopova od kojih je jedan sadržajno odgovara temi Održivi razvoj i on je, uz tematski sklop o biljkama zauzeo najniže mjesto u ljestvici poretku učeničkih interesa (Garašić, 2012). Nasuprot tome, ispitivanje učeničkih stavova pokazalo je da učenici pitanja zaštite okoliša i održivog razvoja ocjenjuju vrlo važnima, da smatraju kako se društvo treba više angažirati u rješavanju problema okoliša te da i oni sami mogu tome pridonijeti, a ženski su ispitanici u tome općenito afirmativniji. Svi ispitanici misle da još nije kasno da se problemi riješe i premda su zabrinuti, općenito nisu pesimisti u vezi budućnosti. Ne iskazuju veliku spremnost na odricanje od blagodati civilizacije za volju održivog razvoja i ne namjeravaju birati zanimanja vezana uz zaštitu okoliša. Muški ispitanici, za razliku od ženskih više vjeruju u moć znanosti i tehnologije da riješe probleme okoliša, više se slažu s tvrdnjom da je rješavanje globalnih problema odgovornost bogatih zemalja te su nešto skloniji umanjivanju problema i prebacivanju odgovornosti drugima. Ispitanici su prilično realni u procjeni društvene uloge znanosti i tehnologije. U nastavku istraživanja 2016. Godine, iz ROSE upitnika izdvojena su pitanja vezana uz održivi razvoj i zaštitu okoliša za korištenje u intervjuima s fokus grupama učenika, u cilju objašnjavanja odgovora dobivenih anketiranjem,

posebno u smislu diskrepancije između slabog interesa za teme okoliša i izrazito afirmativnih stavova o potrebi njegove zaštite.

ključne riječi: održivi razvoj, zaštita okoliša, učenički interesi, učenički stavovi, ROSE upitnik

MEĐUGRUPNI KONTAKT I OBLICI EMPATIJE KAO PREDIKTORI PREDRASUDA PREMA ROMIMA KOD NASTAVNIKA

Filip Gospodnetić

Forum za slobodu odgoja

e-mail: fgospodnetic@fso.hr

Međuetničke predrasude kod nastavnika su relativno rijetko istraživani fenomen, iako je škola okruženje velike socijalne raznolikosti. Nastavničke moguće predrasude prema učenicima značajno određuju njihovu međusobnu interakciju tijekom odgojno-obrazovnog procesa, što može pridonijeti učenikovo slabijoj socijalnoj integraciji kao i slabijim obrazovnim postignućima.

Allportova hipoteza kontakta postulira da kontakt, odnosno iskustvo neposredne interakcije s pripadnicima druge grupe rezultira smanjenjem predrasuda i/ili povećanjem pozitivnog stava prema toj grupi. Novija istraživanja pokazuju da, osim kontakta, i empatija s pripadnicima vanjske grupe ima značajnog utjecaja na stav prema toj grupi. Pri tome se ne misli samo na empatiju kao crtu ličnosti, već i na etnokulturalnu empatiju, osobinu koju pojedinac razvija tijekom vremena, a omogućava zauzimanje perspektive osobe koja pripada drugoj etnokulturalnoj skupini, kao i proživljavanje njihovih iskustava i emocija. Jedan od oblika predrasuda koje se mogu objasniti kontaktom i empatijom je i moderni rasizam koji objedinjuje negativne emocije prema nekoj etničkoj ili rasnoj skupini uzrokovane vjerovanjem da vanjska grupa ugrožava vrijednosti vlastite grupe.

S obzirom na to da obrazovni kontekst pruža priliku za proučavanje uloge kontakta, empatije i etnokulturalne empatije u predviđanju predrasuda prema pripadnicima vanjske grupe, cilj ovog istraživanja je bio ispitati prediktivnu snagu kontakta, empatije kao crte ličnosti te etnokulturalne empatije u predviđanju predrasuda prema Romima na uzorku nastavnika.

Podaci su prikupljeni na prigodnom uzorku nastavnika (N=121) osnovnih škola u Zagrebu u kojima ima više učenika romske nacionalne manjine. Koristena je baterija upitnika kojom su prikupljeni sociodemografski podaci, skala empatijskog kvocijenta koja mjeri dispozicijsku empatiju, skala etnokulturalne empatije, skala modernog rasizma kao mjera predrasuda, te skala socijalno poželjnog odgovaranja. Provedena je hijerarhijska regresij-

ska analiza gdje su u prvom koraku uključene kontrolne varijable dobi, socijalno poželjnog odgovaranja, socijalnog statusa te važnosti vjere. U drugom koraku su uvedene kvaliteta i jačina kontakta, u trećem koraku dispozicijska empatija a u četvrtom etnokulturalna empatija. Rezultati pokazuju da je regresijskim modelom objašnjeno 25,6% varijance predrasuda prema Romima, pri čemu najveći doprinos u objašnjavanju predrasuda imaju etnokulturalna empatija, socioekonomski status i empatija kao crta ličnosti. Nastavnici izraženije empatije kao crte ličnosti, višega socioekonomskog statusa, kao i oni koji u većem stupnju osjećaju etnokulturalnu empatiju iskazuju manje predrasuda prema Romima.

Rezultati ovog istraživanja ukazuju na važnu ulogu empatije u istraživanjima predrasuda, te impliciraju da bi se na predrasude moglo djelovati tako da se nastavnike potiče na empatiziranje s pripadnicima druge etnokulturalne skupine.

ključne riječi: etnokulturalana empatija, moderni rasizam, kontakt

ŠKOLSKO OCJENJIVANJE ISHODA UČENJA IZ FIZIKE U GIMNAZIJI

Željko Jakopović

Agencija za odgoj i obrazovanje

e-mail: zjakopov@gmail.com

Istraživanje ocjenjivanja ishoda učenja iz fizike u gimnaziji ostvareno je s ciljem uvida u ishode učenja koji se ocjenjuju u nastavi fizike i uvida u objektivnost školskoga (nastavnikova) ocjenjivanja. Provedeno je s učenicima prvih razreda zagrebačkih gimnazija u sklopu 22 različite didaktičke inačice koje čine učenici razrednih odjela jednakoga nastavnog programa s istim nastavnikom. Primijenjena je korelacijska metodologija istraživanja. Uzorak je izabran u prvim razredima gimnazije jer se u svim gimnazijama ostvaruje isti nastavni program iz mehanike. Varijable čine srednje vrijednosti zaključenih ocjena iz fizike na kraju nastavne godine, srednje vrijednosti prirasta (g) učeničkih ishoda učenja na kraju u odnosu na početak nastavne godine i srednje vrijednosti učeničkih rezultata na kriterijskim ispitima tijekom nastavne godine na razini didaktičkih inačica. Srednja je vrijednost prirasta učeničkih ishoda učenja određena iz učeničkih rezultata na standardiziranom FCI (Force Concept Inventory) ispitu na kraju i na početku nastavne godine, a srednja je vrijednost rezultata na kriterijskim ispitima određena iz rezultata učenika na četiri kriterijska ispita provedena tijekom nastavne godine.

Korelacijsko istraživanje pokazuje visoku pozitivnu povezanost srednje vrijednosti svih rezultata na kriterijskim ispitima sa školskim ocjenama na kraju nastavne godine ($r=0,768$, $p<0,01$). Najviši pozitivni Pearsonov i parcijalni koeficijent korelacije između školskih ocjena na kraju nastavne godine i učeničkih rezultata na kriterijskim ispitima je na razini primjene znanja ($r=0,761$, $p<0,01$; $r_{\text{parc.}}=0,4187$, $p<0,05$). Pearsonova korelacija srednjih vrijednosti školskih ocjena s učeničkim rezultatima na kriterijskim ispitima također pokazuje visoku pozitivnu povezanost na razini faktografskoga znanja i na razini razumijevanja ($r=0,663$, $p<0,01$; $r=0,683$, $p<0,01$). Ishodi učenja na razini primjene znanja najviše su pozitivno povezani s ocjenama pa najviše pridonose školskoj ocjeni na kraju nastavne godine. Najviša pozitivna korelacija školskih ocjena s rezultatima učenika na razini primjene znanja i najniži učenički rezultati na toj razini na kriterijskim ispitima, upućuju na potrebu usmjeravanja nastave i na razinu razumijevanja kao pretpostavke za ostvarivanje boljih rezultata na razini primjene. Ispitana pove-

zanost g-faktora na FCI ispitima sa srednjom vrijednošću školskih ocjena učenika pokazuje srednje visoku pozitivnu korelaciju ($r=0,591$, $p<0,01$), što je u skladu s korelacijom školskih ocjena i učničkih rezultata na kriterijskim ispitima na razini razumijevanja.

Visoka pozitivna povezanost školskih ocjena s rezultatima učenika na standardiziranim ispitima pokazuje neopravdanim stavove o neobjektivnosti školskoga (nastavnikova) ocjenjivanja u nastavi fizike u prvim razredima gimnazija.

ključne riječi: školsko ocjenjivanje, ishod učenja, korelacijsko istraživanje, standardizirani ispit

CONCEPTUAL UNDERSTANDING OF FRACTIONS

Anja Janežič

Primary school Martin Krpan Ljubljana

e-mail: anja.janezic87@gmail.com

Fractions represent a considerable challenge for the students, even when they are already part of secondary education. The results show that students possess poor conceptual understanding of fractions which is transferred to problems in computational operations with fractions, percentages and decimals. At the same time the difficulty in understanding the concept of fractions in algebra, chemistry and physics are observed.

Different mathematical concepts have different abstract meanings. It is interesting that a single mathematical concept such as fraction may be represented in different aspects. Understanding a fraction means to understand all the possible aspects which may be represented in a fraction. Representing fractions with different aspects is very helpful in understanding fractions, especially the aspects which illustrate various perspectives of the concept of fractions. Thus we can conclude that understanding fraction means not only understanding of all the possible aspects which may represent a fraction, but also means the ability to transition between different representations. In a lot of help in the acquisition of the concept of a fraction is to solve various mathematical problems arising from everyday life and have an abstract meaning.

The paper sets out the reasons why conceptual understanding of mathematics and mathematical concepts it is important. In the article the results of existing research on the development of the concept of fractions in child understanding is presented. We identify problems in understanding the concept of a fraction, and emphasize the importance of students' intuitive background knowledge on fractions before the formal presentation of fractions.

In the empirical part we note what knowledge a 7-year-old students have through problem-solving tasks on an aspect of the concept of a fraction as a division of a whole into its individual parts, aspects of the concept of a fraction as proportion and perspective on the concept of a fraction as the balance between part and whole.

It was found that pupils aged 7 years, based on their intuitive experience are capable of solving analogy based on the problems that they can understand. In solving fractions pupils do not use formal labels for fractions and abstract thinking but do sketches of concrete objects and use their intuitive experiences that result from everyday experiences with fractions.

keywords: rational number, fractions, concept of fractions, understanding fractions, problem solving

INCLUSION OF SCIENTIFIC METHOD IN CHEMISTRY CLASSROOM

Lea Janežič

Secondary Vocational and Technical School Bežigrad

e-mail: lea.janezic@gmail.com

In the copper production from copper ore, as well as in the manufacture of printed circuit, paints and varnishes, wood preservatives, processes of electroplating and other metal processing, a large amount of waste water with high content of copper ions is generated. Since copper ions are highly toxic to aquatic organisms, it is required to remove copper from waste-water before we put water into the environment. As a result of the food chain it can also come to the bioaccumulation of copper ions from aqueous micro-organisms in fish and fish and while consuming indirectly in copper ions come in the human organism.

For removal of copper ions from the waste water two procedures are suitable: (1) precipitation and (2) reduction. In both procedures, solid products are made. Solids can be stored in industrial waste landfills or can be recycled, and the residue after filtration (if the pH is proper) contains no environmentally harmful pollutants.

Sustainability in knowledge is nowadays very important, especially when we teach environmental lessons. Environment is very important and students have different relations on pollution. Knowledge is a resource and sustainability concentrates on the rational use of knowledge.

Usage of multimedia sources in classroom is more and more needed. Students become more interested and with the correct teacher tutoring their knowledge is more sustainable than others.

In the article results of the integration content «Removing copper ions from waste water» in high school chemistry program is presented. The content was introduced in two teaching/learning strategies: (1) in the form of synchronous e-learning interlinked with experimental work in the experimental group and (2) as teacher's lecture with demonstration of experiments, followed by the discussion in the control group. In the study 85 students from 2nd and 3th year took place. On the pre-test between the control and experimental group no statistical significant differences in prior knowledge

were found, however, synchronous e-learning strategy has shown positive effects on the sustainability of knowledge, because on the post-test the experimental group of students achieved statistically significant better results than control group of students.

keywords: sustainability, e-learning, waste water, copper ions, environment

ŠTO OBJAŠNJAVA RODNO STEREOTIPNE ODABIRE STUDIJA?: POGLED IZ PERSPEKTIVE MJEŠOVITIH METODA ISTRAŽIVANJA

Ivana Jugović¹, Karin Doolan², Branislava Baranović¹

¹Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja

*²Odjel za sociologiju, Sveučilište u Zadru
e-mail: jugovic@idi.hr*

Domaće i međunarodne statistike ukazuju da su žene podzastupljene na studijima u tehničkim znanostima, dok su muškarci podzastupljeni u društveno-humanističkim znanostima. Oslanjajući se na teoriju očekivanja i vrijednosti (Eccles i sur., 1983) i Bourdieuov pojam kulturnog kapitala (1986, 1973), cilj ovog istraživanja je ispitati kako očekivanja i vrijednosti vezane uz matematiku i hrvatski jezik, zatim rodni stereotipi i rodne uloge, te kulturni resursi srednjoškolaca, utječu na odabir studija u tehničkim i društveno-humanističkim znanostima. U kvantitativnom dijelu istraživanja su ispitani prediktori odabira ovih studija, dok je kvalitativnim dijelom dodatno istraženo kako učenici/e objašnjavaju svoje odabire studija.

U kvantitativnom dijelu istraživanja sudjelovao je 1301 učenik/ca četvrtih razreda gimnazija i četverogodišnjih strukovnih škola iz cijele Hrvatske (52,2% su djevojke). Upitnikom su prikupljeni podaci o ueničkim namjerama odabira studija, motivaciji za matematiku i hrvatski jezik, stereotipima i rodnim ulogama te indikatorima kulturnog kapitala. Intervjui su provedeni s 8 učenika i 8 učenica završnih razreda srednjih škola s kojima se razgovaralo o njihovoj motivaciji za studij koji planiraju upisati, rodnim stereotipima o školskim predmetima i zanimanjima te ulozi roditelja u procesu odabira studija.

Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza su pokazali da je percipirana korisnost matematike najsnažniji prediktor odabira tehničkog studija, a percipirana korisnost hrvatskog jezika najsnažniji prediktor odabira društveno-humanističkog studija. Nadalje, prihvaćanje stereotipa o lošijem talentu vlastitog spola za određeno područje objašnjavalo je slabiju namjeru odabira studija u tom području kod djevojaka i mladića, dok je stereotip da su žene talentiranije za društveno-humanističke studije predviđao jaču namjeru odabira tih studija kod djevojaka. Uvidi iz intervjua upućuju da ova veza ne proizlazi isključivo iz racionalnog procesa donošenja odluka

te da učenici, unatoč tome što u velikoj mjeri prihvaćaju rodne stereotipe, smatraju da ti stereotipi nisu bili važni prilikom njihovog odlučivanja o studiju kojeg žele upisati. Također se pokazalo da su kulturne prakse roditelja značajan prediktor namjere odabira društveno-humanističkog studija kod mladića.

Implikacije ovih nalaza su da je obrazovnim politikama nužno adresirati ulogu rodni stereotipa u odabiru studija ako se želi povećati broj učenika/ca koji biraju STEM područje. Budući da učenici/e u velikoj mjeri prihvaćaju stereotipe, no da često nisu svjesni njihovih utjecaja, smatramo da bi bilo produktivno uvesti intervencijske programe s ciljem dekonstrukcije rodni uloga i stereotipa o obrazovnim područjima i zanimanjima.

ključne riječi: odabir studija, STEM, rodni stereotipi, kulturni kapital, teorija očekivanja i vrijednosti

RADNE ORIJENTACIJE, TEMELJNE PSIHOLOŠKE POTREBE I ZADOVOLJSTVA POSLOM OSNOVNOŠKOLSKIH UČITELJA

Lana Jurčec, Majda Rijavec

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: lana.jurcec@gmail.com

Novija istraživanja pokazuju da na uspješnost učitelja djeluju različite pozitivne osobine učitelja, uključujući i njihovu subjektivnu dobrobit (Duckworth, Quinn, i Seligman, 2009). Ako je ona važna za uspješnost učitelja, postavlja se pitanje što dovodi do toga da učitelji budu sretni i zadovoljni? Iako postoji veliki broj faktora koji utječu na poslovno zadovoljstvo učitelja, u ovom je radu naglasak na varijablama koje se odnose na to kako učitelji shvaćaju svoj posao, tj. na područje radnih orijentacija. Roberson (1990), Wrzesniewski (1999), Dekas i Kamin (2008) definiraju radne orijentacije kao općeniti odnos pojedinca prema poslu u terminima svrhe i psihološkog značenja, a razlikujemo tri orijentacije prema svojim radnim ulogama: posao samo kao izvor prihoda, posao kao poziv i posao kao karijera. Cilj istraživanja bio je ispitati ulogu temeljnih psiholoških potreba u objašnjenju odnosa između radnih orijentacija i dobrobiti. Kao teorijski okvir rada korištena je teorija samodeterminacije prema kojoj optimalno funkcioniranje i dobrobit ovise o zadovoljenju temeljnih psiholoških potreba: kompetencije, autonomije i bliskosti.

U istraživanju je sudjelovalo 580 učitelja razredne (53%) i predmetne nastave (47%) zagrebačkih osnovnih škola. Prosječni radni staž ispitanih učitelja je 16 godina, a u uzorku prevladavaju učiteljice (90%). Primijenjen je Upitnik radnih orijentacija (Wrzesniewski i sur. 1997) modificiran za učiteljsku profesiju, Upitnik temeljnih psiholoških potreba (Ilardi i sur., 1993) te mjera globalne procjene zadovoljstva poslom.

Rezultati su pokazali da ispitanici učitelji svoj posao najviše shvaćaju kao poziv, zatim kao karijeru a najmanje „samo“ kao izvor prihoda. Klaster analiza sa zadana dva klastera producirala je jednu grupu sa dominantnim pozivom i karijerom, a drugu sa dominirajućom orijentacijom na posao samo kao izvorom prihoda. U prvu skupinu klasificiralo se 63% učitelja, a u drugu preostalih 37%.

Regresijske analize sa sve tri orijentacije u jednadžbi pokazale su da je orijentacija na poziv značajan pozitivni prediktor sa najjačom prediktivnom snagom za zadovoljene temeljne psihološke potrebe i zadovoljstvo poslom. Orijentacija na karijeru je pozitivan prediktor zadovoljenih, a negativan prediktor nezadovoljenih temeljnih psiholoških potreba dok se za zadovoljstvo poslom nije pokazala značajnom. Orijentacija na posao samo kao izvor prihoda je negativan prediktor zadovoljenih psiholoških potreba i zadovoljstva poslom, a pozitivan prediktor, sa najjačom prediktivnom snagom, nezadovoljenih psiholoških potreba. Medijacijska analiza je pokazala direktne efekte orijentacije na poziv i „samo“ posao na zadovoljstvo poslom ali i značajnu posredujuću ulogu temeljnih psiholoških potreba.

Praktični značaj istraživanja je mogućnost kreiranja radne okoline za učitelje koja bi efikasnije zadovoljavala njihove temeljne psihološke potrebe te time povećala njihovo zadovoljstvo poslom.

ključne riječi: radne orijentacije, temeljne psihološke potrebe, učitelji razredne i predmetne nastave, zadovoljstvo poslom

LITTLE EINSTEIN IN MY CLASSROOM: RESULTS OF A CROSS-CULTURAL STUDY WITH TEACHERS

Mojca Jurišević¹, Sheyla Blumen², Thomas Eberle³, Pedro Sánchez Escobedo⁴, Kyungbin Park⁵, Paromita Roy⁶, Ugur Sak⁷, Xiaoyan Li⁸, Jiannong Shi⁸, Marilena Z. Leana⁹, Wilma Vialle¹⁰, Albert Ziegler³

¹University of Ljubljana, Faculty of Education

²Pontificia Universidad Católica del Perú

³University of Erlangen-Nuremberg

⁴Universidad Autónoma de Yucatán

⁵Korea Gachon University

⁶Jagadis Bose National Science Talent Search

⁷Anadolu University

⁸Chinese Academy of Sciences, Beijing

⁹Turkey Istanbul University

¹⁰University of Wollongong

e-mail: mojca.jurisevic@pef.uni-lj.si

Whereas traditional theories on high abilities mainly focused on the individual who possesses these abilities and put less weight on her environment, the focus has recently dramatically shifted. Recent theories of talent development unanimously stress the importance of contextual variables. In particular the school setting with teachers as their main pedagogical agents is regarded as one of the key environments. Indeed, there is ample evidence that teachers' cognitions and beliefs can influence students on a cognitive, motivational, emotional, and behavioural level. However, little is known yet about teachers' cognitions towards high ability students. Interestingly, talent researchers seem to be split with some assuming a predominantly positive influence (e.g. via the Pygmalion effect) while other regard teacher cognitions' as possible risk-factors. For example, teachers might feel threatened by high-ability students. Facing the scarce empirical literature on the topic and the diverging assumptions concerning possible effects of teachers' cognitions on high-achieving students it seems desirable to conduct studies in order to get a clearer picture. However, research is complicated by the fact that teachers' cognitions are influenced by many factors including their culture, gender, teaching experience, or what grade level they teach.

The current cross-cultural study investigates the expectations of teachers in relation to low, average and high achieving students in eight countries

(China, Germany, India, Korea Mexico, Peru, Slovenia, Turkey; N = 2018). All national samples were convenient samples. Teachers' gender and grade level they taught were balanced within each country. They worked on a questionnaire that asked among other things for their teaching practice, teaching style, etc. The item of the highest interest for our research purposes asked teachers to indicate their expectations on three scales about a fictitious new student in their class: intellectual abilities, popularity among classmates, positive personality. We used a between-subject design, i.e. a teacher answered this item either with regard to either a low-achieving, average achieving or high-achieving student whereby half of the teachers answered with respect to a male and half with respect to a female student. Thus, there were all in all six different versions of the questionnaires.

Besides cultural effects, differences concerning the gender of the participating teachers, the gender and the ability level of the target students, and interaction effects were investigated. Data analyses exhibited four main results: 1) There were inconsistent and negligible teachers' gender and (2) target gender effects, i.e. female teachers and male teachers' expectations towards the new student were very similar and they made little difference if the high-ability student was male or female. (3) Cultures differed significantly with the most positive expectations towards high-ability students in the Asian countries. (4) However, the expectations towards high-ability students were in all countries rather positive. To name just one example teachers expected a positive correlation between intellectual abilities of a student and her/his popularity. The results are discussed with regard to possible explanations and educational consequences.

keywords: teacher cognition, high-ability students, cross-cultural study

EPISTEMOLOŠKA UVJERENJA I KONSTRUKTIVNO PORAVNANJE U VISOKOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU

Svjetlana Kolić-Vehovec, Rosanda Pahljina-Reinić,

Barbara Rončević Zubković

Filozofski fakultet u Sveučilišta u Rijeci

e-mail: svjetlana.kolic.vehovec@ffri.uniri.hr

Odražavajući osobno viđenje prirode znanja i spoznavanja, epistemološka uvjerenja nastavnika usko su povezana s njihovim uvjerenjima o učenju i poučavanju. Nastavnici koji vjeruju da je znanje fiksno i apsolutan skup činjenica skloniji su koncepciji poučavanja kao prijenosu znanja. Nastavnici koji vjeruju da je znanje manje izvjesno i promjenjivo, skloniji su konstruktivističkom pristupu poučavanju (Maggioni i Parkinson, 2008). Izučavanje i razumijevanje uloge epistemoloških uvjerenja nastavnika, osobito je važno imajući u vidu da obrazovno okruženje utječe na razvoj epistemoloških uvjerenja studenata. Studenti koji znanje i spoznavanje sagledavaju kao proces aktivne konstrukcije pokazuju bolje postignuće i adaptivan profil u pogledu motivacije, pristupa učenju i samoreguliranog učenja (Otting i sur., 2010). Cilj je ovog istraživanja bio ispitati razlike u epistemološkim uvjerenjima nastavnika i studenata različitih područja znanosti. Nastojalo se ispitati i razlikuju li se nastavnici i studenti u epistemološkim uvjerenjima, ciljevima učenja/poučavanja, te percepciji korištenih metoda poučavanja i načina vrednovanja. Također, nastojalo se ispitati povezanost između navedenih varijabli kod nastavnika i studenata zasebno, te provjeriti ukazuju li te povezanosti na uvažavanje principa konstruktivnog poravnanja. U istraživanju je sudjelovalo 1 432 studenata prve i druge godine, kao i 60 nastavnika različitih studija Sveučilišta u Rijeci. Studenti su ispunjavali upitnik kojim su ispitana njihova epistemološka uvjerenja o području studiranja, kompetencije koje očekuju da će steći, te percepcija metoda poučavanja i načina vrednovanja nastavnika. Nastavnici su ispunjavali on-line upitnik kojim su prikupljeni podaci samoprocjene epistemoloških uvjerenja o njihovom području, procjene akademskih i generičkih kompetencija koje će studenti steći na studiju, te procjena korištenih metoda poučavanja i načina vrednovanja. Utvrđeno je da i nastavnici i studenti u području prirodnih i tehničkih znanosti u većoj mjeri iskazuju uvjerenje o izvjesnosti i nepromjenjivosti njihovog znanstvenog područja, nego nastavnici i studenti u području biomedicine, društvenih i humanističkih studija. Studenti, neovisno o području, u većoj mjeri od nastavnika vide svoje područje izvjesnim

i nepromjenjivim. U pogledu kompetencija, studenti daju veći naglasak stjecanju znanja, dok nastavnici u većoj mjeri očekuju da će studenti steći generičke vještine učenja. Nastavnici i studenti iskazuju podjednaku percepciju korištenja e-učenja i projektne nastave, dok je percepcija korištenja metode suradničkog učenja i rješavanja problemskih zadataka viša kod nastavnika. Procjene načina vrednovanja više su kod nastavnika za primjenu zadataka objektivnog tipa i problemskih zadataka, dok studenti procjenjuju višom upotrebu praktičnih zadataka. Konačno, utvrđene korelacije među ispitivanim varijablama ukazuju na povezanost epistemoloških uvjerenja i ciljeva i metoda poučavanja, kao i načina vrednovanja i govore u prilog zadovoljavajućeg stupnja konstruktivnog poravnanja.

ključne riječi: epistemološka uvjerenja, akademske i generičke kompetencije, konstruktivno poravnanje, visokoškolsko obrazovanje

PRIRODNE ZNANOSTI SU IN: UČENIČKA MOTIVACIJA ZA BIOLOGIJU I FIZIKU

Jasenka Krznarić – Barić¹, Ivana Jugović², Iris Marušić², Ivan Švaganović¹

¹Gimnazija Matije Antuna Reljkovića, Vinkovci

²Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja,

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: jaskakrznaric@gmail.com

Cilj istraživanja je ispitati učeničku motivaciju za fiziku i biologiju, teme koje učenike zanimaju u tim predmetima kao i njihove planove za odabir studija, na primjeru Gimnazije Matije Antuna Reljkovića iz Vinkovaca. Svrha provedenog istraživanja je korištenje dobivenih spoznaja kako bi se modernizirao i osuvremenio nastavni proces uvođenjem fakultativnih predmeta iz biologije i fizike. Uvođenjem novih kurikuluma želi se stvoriti stimulativno radno okruženje u kojem će se učenicima ponuditi istraživačka nastava kao temelj za njihovo uvođenje u svijet znanosti. Kao teorijski okvir rada korištena je teorija očekivanja i vrijednosti (Eccles i sur., 1983) prema kojoj su obrazovna postignuća i odabiri učenika/ca određeni njihovom motivacijom za obrazovno područje, ali i uvjerenjima o tim područjima (npr. stereotipima).

U istraživanju, provedenom u sklopu projekta Prirodne znanosti su in, sudjelovala su 424 učenika/ce od 1. do 4. razreda vinkovačke gimnazije. Od toga su 63,8% činile djevojke, a 36,2% mladići. Istraživanje je provedeno uz pomoć on-line upitnika kojeg su ispunili učenici. Instrumentom je ispitan učenički školski uspjeh iz fizike i biologije, planirana područja studija, motivacija za biologiju i fiziku, preferirane teme iz biologije i fizike te preferirani načini rada na nastavi.

Rezultati su pokazali da mladići, osim što imaju bolji uspjeh iz fizike od djevojaka, također očekuju da će biti uspješniji u fizici i na kraju školske godine, fizika ih više zanima, smatraju je korisnijom za nastavak školovanja i u svakodnevnom životu te im je važnije biti uspješnima u fizici nego što je djevojkama. S druge strane, djevojke biologiju smatraju korisnijom nego mladići, dok se u ocjenama, očekivanju uspjeha, interesu i važnosti postignuća ne razlikuju od mladića. Osim toga, mladići smatraju da su muškarci talentiraniji za fiziku, dok djevojke smatraju da su žene talentiranije za biologiju. U skladu s time, mladići u najvećoj mjeri planiraju upisati studij matematike ili prirodnih znanosti ili tehničke znanosti, a djevojke društve-

no-humanističke studije ili studij iz područja biomedicine i zdravstva. Od tema koje biraju, moderna fizika im je najzanimljivija tema iz područja fizike, a ljudsko tijelo iz biologije, dok najzanimljivijim načinom rada na nastavi smatraju osmišljavanje eksperimenata i sudjelovanje u njima.

U diskusiji će se dati osvrt na način implementacije spoznaja iz ovog istraživanja u procesu razvoja kurikuluma fakultativnih predmeta iz biologije i fizike, posebno vezano uz preferencije tema i načina rada na nastavi, kao i uz problematiku rodni razlika u motivaciji te obrazovnom postignuću i odabirima.

ključne riječi: kurikulumi, motivacija, biologija, fizika, gimnazijski programi

SPECIFIČNE TEŠKOĆE UČENJA: KAKO POUČAVATI DA BI UČENJE BILO USPJEŠNO?

Jelena Kuvač Kraljević, Mirjana Lenček

Odsjek za logopediju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: jkuvac@erf.hr

Termin specifične teškoće učenja (ili specifične teškoće u učenju, STU) prisutan je u hrvatskom obrazovnom okruženju približno dvadeset godina premda nema službeno prihvaćene definicije kojom bi se pobliže odredile ove teškoće. Pojam se spominje i u zakonskim aktima (primjerice, Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju), no bez točnijih određenja i opisa o kojim se teškoćama zapravo radi. Glavnina znanstvenih radova iz ovoga područja usmjerena je na disleksiju, disgrafiju i diskalkuliju, a termin se koristi i kao krovni naziv unutar kojega se svrstavaju i dijagnoze: primarne jezične teškoće, dispraksija, neverbalne teškoće učenja te ADHD i ADD. Kategoriziranje dijagnoza unutar specifičnih teškoća učenja jedno je od suštinskih znanstvenih pitanja u smislu pronalaženja zajedničkih korelata koji povezuju ove teškoće, ali i u smislu određivanja učinkovitih načina poučavanja ovog dijela populacije u školskoj dobi.

Usmjeravajući se na disleksiju, disgrafiju, diskalkuliju te jezične teškoće, kao najprisutnije dijagnoze iz kategorije specifičnih teškoća učenja, i Cjelovita kurikularna reforma prepoznaje STU kao zaseban i složen pojam, naglašavajući pri tome i potrebu za razrađenim pristupima u poučavanju i učenju djece koja su njime obuhvaćena. Danas dostupne preporuke o prilagodbama uglavnom su one usmjerene prema grafičkim prilagodbama teksta ili načinima nastavnikova iznošenja sadržaja. No, da bi djeca s jezičnim teškoćama, odnosno djeca sa specifičnim teškoćama učenja mogla uspješno svladavati školski program, potrebno je provesti niz drugih metodičkih prilagodbi koje u prvom redu zahtijevaju temeljno znanje o jezičnim djelatnostima koje se njima pokrivaju, a zatim i vrijeme za njihovu pripremu, primjenu i vrednovanje. Vizualizacija, ulančavanje znanja, stalno ponavljanje znanja u različitim kontekstima, poučavanje 3P modelu pisanja, različite metode suradničkog poučavanja samo su neke od metoda u okviru razlikovnog pristupa poučavanja dokazanih kao učinkovitim načinima u poučavanju djece sa specifičnim teškoćama učenja. Osim toga prepoznata

su obilježja poučavanja koja daju dobre rezultate: upućivanje učenika na razne strategije učenja i pronalaženje najučinkovitije ili strukturirani slijed s multisenzoričkim pristupom. Stoga je svrha ovog rada, temeljem iskustava kliničkog logopedskog rada s učenicima sa specifičnim teškoćama učenja, dati prikaz postupaka koji mogu osigurati dobre rezultate u poučavanju kao nadogradnju već postojećim smjernicama u procesu obrazovanja ove skupine djece.

ključne riječi: specifične teškoće učenja, prilagodbe učenja i poučavanja, razlikovno poučavanje

PROMJENE U DOŽIVLJAJU UMREŽENOSTI STUDENATA, OSOBNOST I USPJEH NA STUDIJU

Srebrenka Letina¹, Darja Maslić Seršić², Ivona Čarapina³

¹Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

³Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru

e-mail: srebrenka@idi.hr

Brojna istraživanja ukazuju na važnost umreženosti i centralnosti pojedinca za relevantne ishode poput uspjeha na radnom mjestu. Ovo istraživanje je ekstenzija istog teorijsko-metodološkog okvira primijenjenog u kontekstu visokog obrazovanja, a interes je usmjeren na promjene u doživljaju nekih aspekta kolegijalnih mreža studenata.

Cilj istraživanja je ispitati postoje li promjene u doživljaju umreženosti studenata u različitim studijskim grupama u periodu od godinu dana, te jesu li one povezane s osobinama ličnosti koje su teoretski povezane sa tendencijama umrežavanja, te sa samo-procijenjenim uspjehom na studiju i prosjekom ocjena. Hipoteza je bila da se doživljaji „umreženosti“ mijenjaju zbog mogućnosti interakcije i da te promjene nisu jednake u različitim studijskim grupama. Nadalje, očekivao se značajan efekt osobina ličnosti i mjera uspjeha na te promjene.

Sudionici su bili studenti prve godine, iz četiri studijske grupe (psihologije i socijalnog rada u Zagrebu i Mostaru). Mjerenje je provedeno u dva navrata, nekoliko mjeseci nakon početka akademske godine i otprilike godinu dana poslije (ukupan N= 214). Baterija testova se sastojala od mjera teorijski relevantnih osobina ličnosti (individualni fokus, grupni fokus, nezavisnost, sklonost povezivanju s drugima - SPD). Za ispitivanje doživljaja mreža koristila se nova metoda – skala vizualnih mreža, koja ispituje percepcije društvenog svijeta kakvim ga ispitanik vidi, koristeći stilizirane opise mreža različitih struktura. Svaka čestica mjeri jedan aspekt doživljaja mreže koji su međusobno neznačajno ili nisko povezani: gustoću ego mreže (GEM), premošćivanje u ego mreži (PEM) i poziciju u cijeloj mreži (PCM).

Provedena je analiza kovarijance s ponovljenim mjerenjima za svaki aspekt doživljaja mreže zasebno. Hipoteze su djelomično potvrđene. Rezultati su pokazali da za doživljaj GEM postoje značajni efekti točke mjerenja

($F=11.718$; $p=0.001$), osobine ličnosti SPD ($F=8.990$; $p=0.003$), te procjene uspjeha ($F=6.843$; $p=0.010$). Doživljaj PEM se nije značajno promijenio ($F=0.226$; $p=0.635$), ali su utvrđeni značajni efekti procjene uspjeha i prosjeka ocjena na studiju ($F=6.847$; $p=0.010$; $F=4.403$; $p=0.037$). Promjene u doživljaju centralnosti u mreži su značajne ($F=4.821$; $p=0.029$), te efekti osobine SPD i studijske grupe. Razlike u prosječnim vrijednostima među grupama nisu pronađene, za razliku od GEM i PEM ($F=6.807$; $p=0.000$; $F=3.047$; $p=0.030$).

Zaključujemo da na promjene u nekim aspektima doživljaja kolegijalne studentske mreže utječu osobine ličnosti, mjere uspjeha i pripadnost određenoj studijskoj grupi. Rezultati sugeriraju da je povezivanje s drugim studentima proces na koji utječu osobnost i specifična sredina, ali i uspjeh studenta. Ti se nalazi interpretiraju u okviru prethodnih istraživanja u drugim kontekstima, teorija mrežnog ponašanja i percepcija mreže, metodoloških aspekata (otpada ispitanika) te psihometrijskih svojstva korištenih instrumenata.

ključne riječi: studentske kolegijalne mreže, sklonost povezivanja s drugima, uspjeh na studiju, skala vizualnih mreža, fenomenologija društvenih mreža

STAVOVI UČITELJA OSNOVNIH ŠKOLA O INKLUZIJU UČENIKA S POTEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Jelena Livaković¹, Nina Pavlin-Bernardic^{1,2}, Siniša Subotić³

¹Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

²Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

³PIM University, Banja Luka

e-mail: jelenalivakovic@hotmail.com

Kao posljedica jačanja svijesti o važnosti ravnopravnog sudjelovanja svih učenika u školstvu, razvila se ideja sustava odgoja i obrazovanja koji odgovara na različite potrebe svojih polaznika u njima bliskoj sredini. Inkluzivni pokret tako predlaže pristup obrazovanju koji zahtjeva od sredine prilagodbu s obzirom na različite potrebe svakog djeteta. Ciljevi ovog istraživanja bili su ispitati stavove učitelja razredne i predmetne nastave o inkluziji učenika s poteškoćama u razvoju u odgojno-obrazovni sustav, utvrditi izvore njihovog zadovoljstva i nezadovoljstva u radu s učenicima s poteškoćama te prijedloge za poboljšanje kvalitete inkluzije. U istraživanju je sudjelovalo 150 učitelja razredne i predmetne nastave iz 12 osnovnih škola u Zagrebu. Sudionici su ispunili hrvatsku verziju Upitnika stavova o inkluziji – SINKL 2.0 (Subotić i Anđić, 2016), koji se sastoji od četiri subskale: 1) moralni imperativ inkluzije, 2) problemi u inkluzivnoj nastavi, 3) djelomična inkluzija i 4) stručna podrška. Uz to, odgovorili su na pitanja o tome koliko smatraju da su educirani za rad s učenicima s poteškoćama/invaliditetom te na pitanja otvorenog tipa o aspektima rada s učenicima s poteškoćama kojima su zadovoljni, a kojima nisu, kao i o prijedlozima za poboljšanje kvalitete inkluzije. Rezultati su pokazali dobra psihometrijska svojstva hrvatske verzije SINKL 2.0 upitnika. Na sve četiri subskale stavovi učitelja bili su blago pozitivni. Rezultati učitelja predmetne i razredne nastave statistički su se značajno razlikovali samo na subskali stručne podrške, pri čemu učitelji predmetne nastave procjenjuju višom kvalitetu stručne podrške koju dobivaju. Učitelji koji u razredu nemaju asistenta koji pomaže djetetu s poteškoćama višima procjenjuju probleme u nastavi. Također, učitelji su procijenili relativno niskom svoju stručnu osposobljenost za rad s takvom djecom. Kvalitativna analiza odgovora o aspektima rada s učenicima s poteškoćama kojima su učitelji zadovoljni pokazala je da su najčešće kategorije izvora zadovoljstva napredak učenika, osvještavanje druge djece u razredu o različitostima, suradnja s roditeljima i sa stručnom službom, dok su najčešći izvori nezadovoljstva nerealna očekivanja roditelja, nedovoljna stručna osposobljenost

za rad s takvom djecom te nedostatak vremena koje mogu posvetiti takvom učeniku. Dominantne kategorije u koje se mogu svrstati prijedlozi učitelja za poboljšanje kvalitete inkluzije odnose se na češće edukacije u ovom području, obavezne stručne suradnike u školama, bolju uključenost cijelog sustava u pružanje podrške i pomoći nastavnicima u radu s učenicima s poteškoćama, obavezne educirane asistente u nastavi te bolju materijalnu opremljenost škola.

ključne riječi: učenici s poteškoćama, inkluzija, stručna osposobljenost, stavovi učitelja

ZANESENOST U UČENJU: RJEDA ALI VAŽNIJA ZA DOBROBIT STUDENATA

Tajana Ljubin Golub, Majda Rijavec, Diana Olčar

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: tajana.ljubingolub@ufzg.hr

Zanesenost (engl. flow) je ugodno iskustvo koje ljudi doživljavaju kada su toliko usmjereni na neku aktivnost da ih ona u potpunosti zaokupi. Zanesenost se može javiti u različitim aktivnostima, a povezana je s velikim brojem pozitivnih ishoda u akademskom području, poslu i sportu. Također je utvrđena i pozitivna povezanost između zanesenosti i dobrobiti.

U ovom radu pretpostavljeno je da ljudi češće doživljavaju zanesenost u području koje im je važno/korisno jer bi zanesenost mogla predstavljati motivacijski mehanizam koji omogućuje osobi da ustraje u važnoj aktivnosti, zbog koncentracije i uživanja koji su karakteristični za zanesenost. Također se očekivalo da je zanesenost značajno više povezana s dobrobiti u područjima koja su sudionicima važna i korisna, nego zanesenost u manje važnim/korisnim područjima.

U istraživanju je sudjelovalo 499 studenata (85% ženskog i 15% muškog roda) Sveučilišta u Zagrebu (Učiteljskog fakulteta, PMF-a, HKS-a i Muzičke akademije). Ispitivanje je provedeno u vrijeme redovne nastave iz psihologije, a sudjelovanje je bilo anonimno i dobrovoljno. Primijenjeni su Upitnik sklonosti iskustvima zanesenosti (Ullen i sur., 2012), Skala zadovoljstva životom (Diener i sur., 1985) i Skala psihološkog napretka (engl. flourishing) (Diener i sur., 2009). Osim toga, studenti su na skali od 7 stupnjeva procjenjivali važnost i korisnost svake domene uključene u istraživanje (akademsko područje, slobodne aktivnosti, rutinski poslovi).

Rezultati su pokazali da, prema očekivanju, studenti najvažnijim i najkorisnijim procjenjuju akademsko područje (važnost $M = 6.51$, $SD = 0.72$; korisnost $M = 6.58$, $SD = 0.83$), slijede slobodne aktivnosti (važnost $M = 5.83$, $SD = 1.12$; korisnost $M = 5.62$, $SD = 1.24$) i na kraju rutinski poslovi (važnost $M = 4.74$, $SD = 1.45$; korisnost $M = 5.12$, $SD = 1.57$). No, zanesenost je najčešća u području slobodnih aktivnosti, slijede rutinski poslovi i tek na kraju akademsko područje. Tako nije potvrđena pretpostavka da će iskustva zanesenosti biti najčešća u području koje je studentima najvažnije/najkorisnije.

Povezanost između zanesenosti i dobrobiti bila je veća što je područje studentima bilo važnije i korisnije. Pritom je povezanost između zanesenosti i dobrobiti (i životnog zadovoljstva i psihološkog napretka) u akademskom području značajno veća nego u ostala dva područja (akademsko područje $r = .40$; slobodne aktivnosti $r = .23$; rutinske aktivnosti $r = .16$). Regresijske analize pokazale su da je i za životno zadovoljstvo i za psihološki napredak, najznačajniji prediktor bila je zanesenost u akademskom području, a slijedi zanesenost u aktivnostima slobodnog vremena. Zanesenost u rutinskim aktivnostima nije bila značajan prediktor ni jednog kriterija dobrobiti.

Rezultati ukazuju na potrebu organizacije nastave na fakultetu koja bi omogućila studentima češće iskustvo zanesenosti.

ključne riječi: područja zanesenosti, psihološki napredak, studenti, životno zadovoljstvo, dobrobit

MOTIVACIJA UČITELJA I NASTAVNIKA KEMIJE ZA PRIMJENU INOVATIVNIH METODA POUČAVANJA KEMIJE

Olgica Martinis¹, Majana Engelbreht¹, Draginja Mrvoš-Sermek²

¹*Agencija za odgoj i obrazovanje¹*

²*Zavod za opću i anorgansku kemiju, Kemijski odsjek,
Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu
e-mail: olgica.martinis69@gmail.com*

Cilj rada: analizirati rezultate odgovora 150 učitelja i nastavnika kemije iz Zadarske, Šibensko-kninske, Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije na temelju provedenog upitnika o motiviranosti uvođenja inovativnih metoda poučavanja u svoju nastavnu praksu prije i nakon stručnog usavršavanja primjenom inovativnih metoda poučavanja.

Sažetak: Motivacija pojedinca i zajednice snažan je pokretač različitih aktivnosti. Provođenje odgojnih i obrazovnih aktivnosti učitelja pri realizaciji ciljeva nastave kemije treba usmjeriti na spremnost učitelja u daljnjem usavršavanju postojećih strategija poučavanja. Motivirani učitelji odlučuju se lakše za promjene u dosadašnjem načinu poučavanja kemije upoznavanjem i prihvaćanjem inovativnih metoda poučavanja kao odgovarajućih metoda prijenosa ključnih kemijskih znanja i vještina. Na temelju dosadašnjih istraživanja, uvođenje inovacija i uspješna izmjena nastavnih strategija pridonosi poboljšanju razredne atmosfere, interesu učenika za sudjelovanjem u nastavi sukladno svojim kognitivnim i psihomotoričkim sposobnostima. Stoga će ovim radom biti ispitani učitelji i nastavnici kemije o razini motivacije za primjenu inovativnih metoda poučavanja kemije prije početka i nakon provedenog stručnog usavršavanja. Tijekom stručnog usavršavanja učiteljima i nastavnicima kemije uz njihovo aktivno sudjelovanje prikazat će se primjeri dobre prakse pri obradi kemijskih sadržaja na temelju iskustvenog i suradničkog učenja. Obrada kemijskih sadržaja provest će se interdisciplinarno uz izmjenu inovativnih metoda poučavanja. Vrednovanje provedene edukacije, provest će se prethodno validiranim upitnikom. Dobiveni odgovori učitelja i nastavnika kemije bit će analizirani deskriptivnom statističkom analizom primjenom SPSS-a.

Rezultati rada: Očekivani rezultati u skladu su s pretpostavkom da je provedeni oblik stručnog usavršavanja utjecao na porast motivacije učitelja i nastavnika kemije za promjene u načinu poučavanja. Razvidno je da nedo-

staje potpora pri poticanju, usustavljivanju i praćenju inovativnih pristupa u poučavanju kemije. Sustavno stručno usavršavanje učitelja i nastavnika pri implementaciji i vrednovanju inovativnih metoda utjecalo bi pozitivno na njihovu motivaciju i spremnost na odmak od uvriježenih metoda poučavanja kemije.

ključne riječi: motivacija, učitelji, nastavnici, kemija, inovativne metode

UPISATI GIMNAZIJU ILI STRUKOVNU ŠKOLU? ULOGA SOCIO-DEMOGRAFSKIH OBILJEŽJA I AKADEMSKOG SAMOPOIMANJA U ODABIRU SREDNJE ŠKOLE

Iris Marušić, Josip Šabić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: iris@idi.hr

Literatura o obrazovnim aspiracijama i očekivanjima učenika kao bitne čimbenike tih odabira ističe ulogu prethodnog akademskog uspjeha učenika te ulogu roditelja i njihovog socio-ekonomskog statusa (Khattab, 2015). Taj status bitno determinira vrijednosti, roditeljski stil te kvalitetu podrške koju roditelji mogu pružiti vlastitoj djeci u njihovom obrazovanju. Cilj je ovog rada ispitati bitne odrednice obrazovnih odabira učenika na kraju osnovnoškolskog obrazovanja, u trenutku kad izabiru vrstu srednjoškolskog programa u kojem će nastaviti školovanje. Istraživanje je provjerilo postoji li povezanost odabranih socio-demografskih varijabli te varijabli vezanih uz učenje s odabirom nastavka obrazovanja u gimnazijskom, odnosno strukovnom programu kod učenika i učenica osnovnih škola. Istraživanje je provedeno na 411 učenika i učenica osmog razreda iz 36 škola u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. Primijenjen je upitnik koji je, između ostalog, sadržavao pitanja o općem uspjehu na kraju prethodnog razreda, te o obrazovanju i radnom statusu majke i oca. Uz to, primijenjene su i ljestvice ciljne orijentacije na učenje i izvedbu iz Patterns of Adaptive Learning Scale (PALS; Midgley i sur., 2000) te skale verbalnog, matematičkog te školskog samopoimanja iz Self-Description Questionnaire – II (Marsh, 1990). Hije-rarhijska logistička regresijska analiza pokazala je da ove varijable objašnjavaju značajan postotak varijance učeničkih odabira vezanih uz nastavak obrazovanja u srednjoj školi ($R^2 = .681$), uz 87,3% točnih klasifikacija na temelju analiziranih varijabli. U predviđanju nastavka obrazovanja značajnim su se prediktorima pokazali opći uspjeh na kraju sedmog razreda, stupanj obrazovanja oca te školsko samopoimanje. Učenici boljeg školskog uspjeha i školskog samopoimanja, te obrazovanih očeva češće odabiru gimnazijsko obrazovanje u odnosu na učenike koji su na kraju sedmog razreda postigli lošiji uspjeh i imaju lošiju sliku o sebi kao učenicima, te čiji očevi imaju niže obrazovanje. Spol učenika i njihove ciljne orijentacije u učenju, obrazovanje majke te radni status oba roditelja nisu se pokazali značajnima u predikciji obrazovnih odabira učenika osmog razreda u našem uzorku.

ključne riječi: obrazovni odabiri, školsko samopoimanje, ciljne orijentacije,
osnovna škola

SOCIOEKONOMSKE, SOCIOKULTURNE I OBRAZOVNE ODREDNICE PREDRASUDA PREMA IMIGRANTIMA KOD UČENIKA/CA SREDNJIH ŠKOLA

Jelena Matić¹, Saša Puzić¹, Ajana Löw², Branislava Baranović¹

¹Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

²Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: matic@idi.hr

U zadnjim desetljećima na djelu je kontinuirani porast migracijskih kretanja iz zemalja u razvoju prema zemljama Europe. Budući da u ovim migracijama najveći porast zauzimaju tražitelji azila i nelegalni migranti, pitanje useljavanja stječe negativan prizvuk i postaje središnjim političkim pitanjem u gotovo svim europskim zemljama, pa tako i u Hrvatskoj. U takvom sociopolitičkom okruženju posebnu važnost zauzimaju stavovi i mišljenja mladih.

Cilj rada je ispitati povezanost predrasuda prema imigrantima sa socioekonomskim, sociokulturnim i obrazovnim karakteristikama učenika i učenica završnih razreda srednjih škola. Polazi se od pretpostavke da su viši socioekonomski status, više obrazovanje i posjedovanje kulturnog kapitala, lijeva politička orijentacija i manja religioznost povezani s nižim stupnjem predrasuda prema imigrantima. Anketno istraživanje provedeno je u proljeće 2016. godine na reprezentativnom uzorku maturanata grada Zagreba i Zagrebačke županije (N=1050). Primijenjena je novokonstruirana skala predrasuda, prethodno validirana u predistraživanju na 332 učenika/ca, koja ispituje kognitivni, emocionalni i bihevioralni aspekt predrasuda prema imigrantima. T-testom i analizama varijance provjerene su razlike među učenicima na skali predrasuda prema imigrantima s obzirom na socioekonomske, sociokulturne i obrazovne karakteristike.

Ispitivanjem razlika među grupama ustanovljeno je da manje izražene predrasude pokazuju učenice, djeca visokoobrazovanih majki, djeca odličnog općeg uspjeha, s više kulturnog kapitala, niže religioznosti i lijeve političke orijentacije. Prema rezultatima provedene multiple regresije, socioekonomske, sociokulturne i obrazovne karakteristike učenika i učenica objašnjavaju oko 20% varijance rezultata na skali predrasuda prema imigrantima.

ključne riječi: imigranti, predrasude, učenici/ce srednjih škola, sociokulturne odrednice predrasuda

FORMALNO, NEFORMALNO I INFORMALNO UČENJE GLAZBE U HRVATSKOJ: KLJUČNE ODREDNICE I STAVOVI UČENIKA GLAZBENIH ŠKOLA

Nikolina Matoš

Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: matosniki@gmail.com

Zbog promjena na globalnoj razini koje su zahvatile i hrvatsko društvo, postavljaju se zahtjevi za temeljitom obnovom odgojno-obrazovnog sustava (Benedict i Schmidt, 2014). To se odnosi i na učenje glazbe, a promjene se u ovome području očituju na sljedeći način: formalno glazbeno obrazovanje zadovoljava potrebe sve manjeg broja polaznika (Heimonen, 2008); neformalni i informalni oblici učenja glazbe otvoreni su za polaznike svih životnih dobi (Folkestad, 2006) i karakterizira ih samousmjereno učenje koje se odvija u skladu s vlastitim interesima i sposobnostima (Green, 2008; Adams, 2014). Cilj ovoga rada sustavno je analizirati i prikazati odrednice formalnog, neformalnog i informalnog učenja glazbe (1), usporediti glazbeno obrazovanje u Hrvatskoj s pojedinim sustavima glazbenog obrazovanja u Europi (2) i ispitati stavove učenika glazbenih škola o obilježjima glazbenoobrazovnog sustava (3).

U prvom dijelu istraživanja, ostvaren je pregled relevantne literature koji je pružio smjernice za komparativnu analizu formalnih, neformalnih i informálnih oblika učenja glazbe (Green, 2002; Burnard, 2007; McCarthy, 2009; Rodriguez, 2009; Jorgensen, 2010; Jenkins, 2011; Mok, 2011; Vitale, 2011). Različiti oblici učenja glazbe uspoređeni su prema sljedećim kriterijima: otvorenost/zatvorenost kurikuluma, usmjerenost na sadržaj ili ishode učenja, organizacija procesa učenja, uloga (i odnos) učitelja i učenika, kontekst (mjesto i trajanje) učenja, stjecanje kompetencija (generičkih i specifično-glazbenih) te primjena stečenih znanja i vještina u svakodnevnom životu. Dobivene odrednice formalnoga učenja glazbe omogućile su usporedbu glazbenoobrazovnih sustava u Hrvatskoj i pojedinim europskim državama u drugome dijelu istraživanja (Polifonia, 2007; EMU, 2010). Sustavi su uspoređeni prema prevladavajućoj kurikulumskoj ideologiji, zakonskoj regulaciji i kontroli kvalitete, strukturi kurikuluma za glazbeno obrazovanje (ako postoji), organizacijskim aspektima, financiranju te odgojno-obrazovnoj ponudi i glazbenom repertoaru. U posljednjem dijelu istraživanja, ispitali smo stavove učenika četiriju zagrebačkih glazbenih škola. Anketni upitnik od 24

pitanja zatvorenog, kombiniranog i otvorenog tipa, ispunilo je 197 učenika: 124 učenika završnog razreda osnovne glazbene škole i 73 učenika završnog razreda srednje glazbene škole. Ispitali smo iskustva učenika o učenju glazbe u različitim formalnim, neformalnim i informalnim kontekstima te stavove o glazbenoj školi, u smislu zadovoljstva s nastavom (organizacijom, sadržajima, načinom poučavanja) i procjenom stečenih kompetencija. Učenici su odredili dobre i loše karakteristike glazbenoobrazovnog sustava i predložili promjene koje smatraju potrebnima. Glazbenu školu smatraju neizostavnim korakom u vlastitom glazbenom obrazovanju, ali ističu kako postojeći sustav ne može zadovoljiti sve njihove interese i potrebe. Iz dobivenih podataka, može se zaključiti kako je potrebno osuvremeniti sustav glazbenog obrazovanja i proširiti odgojno-obrazovnu ponudu, načine učenja i poučavanja te glazbeni repertoar (uz klasičnu glazbu uvesti tradicijsku glazbu, *world music*, popularnu glazbu i *jazz*). U sustavu formalnog glazbenog obrazovanja, potrebno je implementirati sadržaje, metode i strategije koji su dosad bili prisutni isključivo u neformalnim i informalnim pristupima učenju glazbe.

ključne riječi: učenje glazbe, glazbena škola, glazbenoobrazovni sustav

KONTEKSTUALNI ČINITELJI OBRAZOVNIH ISHODA MLADIH KOJI SU ODRASLI U SIROMAŠTVU

Ana Miljenović

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: miljenovic.ana@gmail.com

Mladi koji odrastaju u siromaštvu tijekom svog odrastanja suočavaju se s nizom prepreka koje se akumuliraju tijekom njihova obrazovanja i kasnije pri ulasku na tržište rada. Međutim, upravo ova skupina mladih često je izostavljena iz promišljanja o pristupu obrazovanju i obrazovnim ishodima te je slabije zastupljena u znanstvenim istraživanjima.

U radu će se predstaviti rezultati projekta Obrazovni ishodi i radne karijere mladih koji su odrasli u siromaštvu, a u čijem su fokusu bili mladi koji su tijekom svog srednjoškolskog obrazovanja odrastali u siromaštvu te čije su obitelji bile primatelji socijalne pomoći. U uzorku je obuhvaćeno 1000 mladih, a kao izvori podataka korišten je anketni upitnik te provjerne liste o uvjetima odrastanja na temelju dokumentacije centara za socijalnu skrb. Unatoč slabijim obrazovnim ishodima u odnosu na opću populaciju mladih, i među najranjivijom skupinom mladih pojavljuju se razlike u obrazovnim ishodima. Rezultati će prikazati razlike u obrazovnim ishodima najranjivije skupine mladih, a uzimajući u obzir kontekstualne činitelje koji uvjetuju pristup obrazovanju. Među tim činiteljima uvrštena su obilježja lokalne zajednice, socijalni kapital roditelja, obilježja primarne obitelji, socijalna podrška tijekom odrastanja, socijalna mreža mlade osobe i socio-ekonomski uvjeti odrastanja.

Očekuje se da će bolje obrazovne ishode, unatoč slabijem socio-ekonomskom položaju, postizati oni mladi koji odrastaju u lokalnim zajednicama bližim obrazovnim ustanovama, s većim indeksom razvijenosti, čiji su roditelji bili više integrirani u lokalnu zajednicu i koji su imali veći doživljaj socijalne podrške tijekom odrastanja. Također, očekuje se da će bolje obrazovne ishode postići oni mladi koji su tijekom odrastanja imali stabilnije obiteljske prilike i koji su imali iskustvo niže materijalne deprivacije. Na temelju dobivenih rezultata moguće je predložiti konkretne mjere socijalne i obrazovne politike koje integrirano mogu osnažiti obrazovne šanse najranjivije skupine mladih.

ključne riječi: obrazovni ishodi, odrastanje u siromaštvu, obrazovne šanse

OBRAZOVNA POSTIGNUĆA SREDNJOŠKOLACA KOJI POHAĐAJU RAZLIČITE SMJEROVE/PODRUČJA RADA

Jelena Nedeljković, Ivana Nikolić, Jelena Petrović

Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja

e-mail: jnedeljkovic@ceo.gov.rs

U ovom radu se ispituju postignuća učenika gimnazija i četvorogodišnjih srednjih stručnih škola iz 7 općeobrazovnih predmeta (srpski jezik, matematika, biologija, kemija, fizika, povijest, geografija) u odnosu na ishode koji su bili pilotirani u okviru razvoja standarda za kraj srednjeg obrazovanja. Preciznije, sekundarnim analizama podataka želimo utvrditi kakva su postignuća učenika koji pohađaju različite smjerove/područja rada.

Ova tema je važna, jer se postavlja pitanje da li je opravdano da u dijelu mature koji se odnosi na općeobrazovne predmete svi učenici, bez obzira za koje područje rada se obrazuju, imaju pred sobom jednake testove?

U okviru projekta „Izrada standarda za opće srednje obrazovanje“ tokom 2012. godine empirijski su provjeravani obrazovni standardi iz 7 općeobrazovnih predmeta i 4 strana jezika (engleski, francuski, ruski, njemački). Istraživanje je obavljeno u 116 škola (53 gimnazije i 63 srednje stručne škole) i obuhvaćen je reprezentativan uzorak učenika završnih razreda koji iznosi 6351. Srednjoškolci su rješavali zadatke kojima se ispitivala ostvarenost standarda.

Na osnovu TOZ (teorije odgovora na zadatke) analize konstruirana je skala postignuća sa šest empirijski dobivenih razina (korespondiraju ekspertskim razinama postignuća - osnovna, srednja, napredna), pozicijom svakog zadatka na skali i postignućem svakog ispitanika. Skala je podešena prema postignućima gimnazijalaca, jer se standardi odnose na općeobrazovne predmete i karakterizira ih razvojna dimenzija. To znači da standardi ne trebaju biti odraz samo realnog stanja, već i stručnog konsenzusa u smislu znanja i vještina koje učenici trebaju posjedovati.

Generalno gledano, gimnazijalci posjeduju više znanja u navedenim predmetima na sve tri razine postignuća u odnosu na svoje vršnjake iz srednjih stručnih škola. Najuspješniji među njima su učenici prirodno-

matematičkog smjera. Indikativan je podatak da u određenim područjima rada (Tekstilstvo i kožarstvo, Strojarsstvo i obrada metala i Poljoprivreda, proizvodnja i prerada hrane) gotovo polovina učenika nije uspjela savladati ni osnovnu razinu. S druge strane, napredna razina je dostižna samo gimnazijalcima, dok su za učenike iz srednjih stručnih škola zahtjevi koje podrazumijeva ova razina previsoki.

Upadljive su razlike u pogledu postignuća učenika koji pohađaju srednje stručne škole. Naime, učenici koji dolaze iz područja rada Zdravstvo i socijalna zaštita imaju najviša postignuća (najbliža gimnazijalcima). Pored njih, učenici koji se školuju u područjima rada: Elektrotehnika, Ekonomija, pravo i administracija, Geologija, rudarstvo i metalurgija i Trgovina, ugostiteljstvo i turizam postižu bolje rezultate u odnosu na učenike iz ostalih područja rada.

Dobiveni nalazi mogu biti korisni u procesu donošenja odluke o tome da li će obavezni dio opće mature biti isti za sve srednjoškolce.

ključne riječi: obrazovni standardi, matura, postignuća učenika, područje rada

ŠKOLE DOBRE PRAKSE

Ivana Nikolić, Jelena Nedeljković, Jelena Petrović, Branislav Randelović

Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja

e-mail: inikolic@ceo.gov.rs

Projekt „3P - primijeti, promoviraj, proširi“ je usmjeren na identifikaciju deset uspešnih osnovnih škola, kao i na pripremu studija slučaja za svaku izabranu školu, kako bi se opisale i promovirale njihove prakse. Cilj projekta je i potaći i podržati učenje na osnovu dobrih praksi i modela koji su već razvijeni. Nosioци projekta su Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja, Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu i UNICEF.

Kako bi se identificirale škole (od preko 1200 osnovnih škola u Srbiji), definirana je odgovarajuća metodologija, kao i kriteriji. Korišteni su podaci iz različitih empirijskih istraživanja i projekata Zavoda, ali su prikupljeni i dodatni istraživački podaci. Primijenjeni su sljedeći kriteriji: ocjena kvaliteta rada škole u okviru vanjskog vrednovanja, pedagoška dodana vrijednost škole i procjena prosvjetnih savjetnika o kvaliteti škole.

Škole koje su izabrane su dobro procjenjene na vanjskom vrednovanju - imaju opću ocjenu 4, ali i visoke ocjene na ključnim standardima iz oblasti Nastava i učenje. Također, te škole ostvaruju pedagošku dodanu vrijednost, što znači da je empirijski potvrđeno da imaju efekt na učenje i postignuće učenika. Pored navedenog, škole koje su prepoznate kao dobre su i od strane prosvjetnih savjetnika procijenjene visokim ocjenama na važnim domenama (kvaliteta nastave i učenja, pozitivni odnosi među učenicima, pružanje dodatne podrške učenicima kojima je potrebna podrška, kvaliteta nastavnika i kvaliteta upravljanja školom). Škole u kojima je, dodatnim istraživačkim aktivnostima, utvrđena neregularnost u provođenju završnog ispita, nisu mogle biti prepoznate kao one koje njeguju dobru praksu. Prilikom izbora škola vodilo se računa da one budu iz različitih školskih uprava, da pripadaju seoskom i gradskom tipu naselja, kao i da su raznolike u pogledu ključnih kvaliteta.

Svaku izabranu školu posjetili su istraživači koji su razgovarali s ključnim akterima i analizirali školsku dokumentaciju. Glavna metoda prikupljanja podataka tijekom posjete bili su intervju, fokus grupe, kao i opservacija. Pripremljene su studije slučaja u kojima su opisani aspekti: (a) koje ključne

kvalitete i dobre prakse postoje u školi, a koje su zaslužne za opću visoku kvalitetu, (b) razvojni put, tj. kako je škola postala dobra i (c) pogled u budućnost, tj. u kojem se pravcu škola namjerava razvijati u narednom periodu.

Kao nastavak projekta, pokrenut je projekt SHARE koji ima za cilj podržati horizontalno učenje, u smislu povezivanja 10 škola dobre prakse i 10 osnovnih škola koje su izrazile interes da aktivno rade na unapređivanju kvaliteta obrazovanja.

ključne riječi: škole dobre prakse, završni ispit, vanjsko vrednovanje škola, pedagoška dodana vrednost, studija slučaja

DEVELOPING TEACHER AGENCY FOR INCLUSIVE PRACTICE

Natasa Pantic¹, Lani Florian¹, Judith Hollenweger Haskell²

¹University of Edunburgh

²Pädagogischen Hochschule Zürich

e-mail: natasa.pantic@ed.ac.uk

Policies worldwide increasingly call for teachers to act as ‘agents of change’, often linked to social justice agendas. However, there is little clarity about the kind of competences such agency involves or how it can be developed in teacher education. This paper draws on theories of teacher agency and inclusive practice to clarify the meaning of teachers as agents of change in the context of inclusion and social justice. It further draws on activity theory to develop a tool that can be used in teacher education for building students’ practices as agents of inclusion and social justice. The tool has been developed as part of the Council of Europe project ‘Regional Support for Inclusive Education in South East Europe’. Inclusive practice requires collaboration between teachers and others such as families and other professionals. Agents of change work purposefully with others to challenge the status quo and develop inclusive practice. Activity theory provides a framework for understanding how social justice is realised in public schools, and how teachers can be prepared and supported to create inclusive environments and promote justice through teaching and interactions. The paper presents a tool that can be used in teacher education for developing teachers as agents of inclusion and social justice, and discusses the possibilities offered by combining theories of inclusive pedagogy and teacher agency. These possibilities include 1) nurturing commitment to social justice as part of teachers’ sense of purpose; 2) developing competences in inclusive pedagogical approaches, including working with others; 3) developing relational agency for transforming the conditions of teachers’ workplaces; and 4) a capacity to reflect on their own practices and environments when seeking to support the learning of all students.

keywords: teacher agency, inclusive pedagogy, social justice, teacher education

POVEZANOST METODA POUČAVANJA FIZIKE, KEMIJE I BIOLOGIJE U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI S MOTIVACIJOM ZA UČENJE

Ema Petričević¹, Daria Rovani¹, Nina Pavlin-Bernardić²

¹*Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

²*Filozofski fakultet i Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu*

e-mail: ema.petricevic@ufzg.hr

Motivacija za učenje oblikuje se tijekom vremena na temelju učenikovog iskustva sa sadržajem predmeta i njegovih interpretacija tih iskustava. Razvoj motivacije za učenje opisuje model razvoja interesa koje su postavile Hidi i Renninger (2006) prema kojem postoje četiri faze razvoja interesa: pobuđeni situacijski interes, zadržani situacijski interes, početni osobni interes i zreli osobni interes. Zadaća je svakog učitelja da odabire takve aktivnosti poučavanja kojima nastoji pobuditi situacijski interes, kako bi moglo doći do razvoja osobnog interesa za područje poučavanja. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati čestinu korištenja i zanimljivost motivirajućih metoda poučavanja poput demonstracija, gledanja filmova, samostalnog izvođenja pokusa, grupnih projekata te terenske nastave u poučavanju fizike, kemije i biologije u osnovnoj i srednjoj školi te povezanost čestine i zanimljivosti navedenih metoda sa samoeфикасношћу, subjektivnom vrijednoшћу i ocjenom u tim predmetima.

Istraživanje je provedeno na uzorku 192 učenika 7. i 8. razreda osnovne škole u Zagrebu i 195 učenika 1., 2. i 3. razreda opće gimnazije u Varaždinu. Primijenjen je upitnik koji se za svaki pojedini predmet sastojao od pitanja o čestini korištenja i zanimljivosti navedenih metoda poučavanja, skala samoeфикасношћу i subjektivne vrijednoшћу, a prikupljeni su i podaci o ocjenama u tim predmetima.

Učenici osnovne škole navode demonstracije kao dominantno korištenu motivirajuću metodu u poučavanju fizike i kemije, a gledanje filmova i grupne projekte u poučavanju biologije. Učenici srednje škole također navode demonstracije kao dominantnu motivirajuću metodu u poučavanju fizike i kemije, dok su dominantne motivirajuće metode u poučavanju biologije samostalni pokusi i grupni projekti. Što se zanimljivosti tiče, učenici osnovne škole sve navedene metode procjenjuju zanimljivima, a osobito demonstracije i samostalne pokuse u učenju fizike i kemije, a gledanje filmova i grupne projekte u učenju biologije. Učenici srednje škole također

sve metode procjenjuju zanimljivima i to demonstracije, samostalne pokuse i gledanje filmova u svim prirodoslovnim predmetima, a u biologiji još i grupne projekte i terensku nastavu. Korelacijske analize pokazuju da je učestalost demonstracije u predmetima fizike i kemije u osnovnoj školi značajno povezana sa samoeфикасношћу, vrijednostima i očekivanom ocjenom. Kod poučavanja biologije čestina demonstracije je i u osnovnoj i u srednjoj školi povezana sa samoeфикасношћу i subjektivnom vrijednoшћу, a u srednjoj školi i s ocjenom. Rezultati ukazuju i na značajne povezanosti zanimljivosti svih metoda (s izuzetkom terenske nastave) u sva tri predmeta sa samoeфикасношћу i vrijednoшћу, a često i s ocjenom i u osnovnoj i u srednjoj školi.

ključne riječi: metode poučavanja, motivacija, učenje prirodoslovnih predmeta

FEELING WELCOME AT SCHOOL: AN INSIGHT INTO PREDICTORS AMONG SCHOOL PRACTICES AND POLICIES

Eli Pijaca Plavšić¹, Jelena Matić²

¹Forum for Freedom in Education

*²Institute for Social Research – Zagreb, Centre for Educational
Research and Development
e-mail: epijaca@fso.hr*

Following on Bartlett's (2014) adaptation of Booth and Ainscow's (2000) conceptualization of the Index for Inclusion, the presentation examines one of the crucial indicators of school inclusiveness – the question of whether children feel welcome at school. Its aim is to illustrate main conclusions deriving from the research on inclusive education in 7 Croatian schools included in the project "Regional Support for Inclusive Education in South East Europe". The data was collected via survey that assessed pupils' perception of inclusion within schools (N=690). The presentation focuses on single indicator revealing whether pupils feel welcome at school, using other indicators of inclusion policies and practices as predictors of the latter. The findings disclose that the average feeling of being welcome at school ranges between somewhat and much ($M=3.58$, $SD=1.02$). Pupils that attend VET schools have significantly ($F=7.87$, $p<.05$) lower average on this item than pupils in primary schools and gymnasias. Multiple regression analysis showed that indicators of inclusive practices and policies explain 42% of the variance in pupils' feeling of being welcome ($R=.646$, $p<.05$). The items that show statistically significant associations with whether one feels welcome are those pertaining to other students/teachers being friendly, being involved in formulating rules, absence of bullying, being helped with problems by other students/teachers and perception of fair assessment. Conversely, the question of physical barriers and inclusiveness being (declaratively) important policy did not appear to correlate with whether an average pupil feels welcome in his/her school. The data reveals practices/policies that contribute most to understanding of pupils' feeling of being welcome at school and questions some factors usually seen as milestones of inclusiveness.

keywords: school inclusiveness, feeling welcome at school, inclusive practices and policies

MOBILE GAMES FOR BETTER UNDERSTANDING OF PROTOLYTIC REACTIONS

Miha Povšič

Srednja šola Jesenice

e-mail: miha.povsic@gmail.com

Teaching in schools nowadays is different than in the past. Because of all the technology that is used by our youth, the traditional way of teaching has become obsolete. Teachers are trying new teaching methods to motivate students, but many of them do not give long term-knowledge. Students spend more than 6 hours daily using mobile phones, computers and watching televisions, where they feel secure and safe. They are familiar with finding information using the web and learning things by them self. Teachers are therefore using conceptual learning with the use of computers to approach difficult contents to students. Learning through conceptual learning has been repeatedly proven to be very effective in understanding complex concepts. But because of all the cuts in school founding's, many schools have troubles with supplying enough capable computers for students to work with. Luckily, most of students in the primary and secondary schools possess mobile phones that can run same programs as school computers and in many specification excel them. One of the ways how conceptual learning and mobile phones can be used together is through mobile games. The article shows results of a research that was conducted with 138 freshmen students learning about protolytic reactions with the use of mobile games. Two groups were formed for the purpose of the research. The students of the experimental group learned about protolytic reactions by playing mobile games that explained the subject, with the teacher's role only as a guide for the learning process. The student of the control group learned about the protolytic reactions the traditional way. Post-test taken 14 days after the final lesson showed positive effects in the favour of the experimental group, showing better long term knowledge and more positive attitude towards learning about protolytic reactions. Using mobile games with the use of conceptual learning shows, that students create conceptual folders, which simplifies and brings protolytic reactions closer to them.

keywords: mobile games, protolytic reactions, conceptual learning

U BUDUĆNOSTI ŽELIM STUDIRATI: NEKE ODREDNICE UČENIČKIH OBRAZOVNIH ASPIRACIJA

Zrinka Ristić Dedić, Boris Jokić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: zrinka@idi.hr

Obrazovne aspiracije učenika se uobičajeno definiraju kao ambicije i ciljevi koje oni imaju prema sadašnjim i budućim obrazovnim iskustvima i mogućnostima, a predstavljaju jednu od najsnažnijih odrednica njihovih obrazovnih, ali i životnih izbora i ishoda. Istraživanja u različitim obrazovnim sustavima konzistentno pokazuju da su obrazovne aspiracije učenika snažno povezane s roditeljskim aspiracijama, ali i s uspjehom koji učenici postižu u dosadašnjem obrazovanju, dok su u pojedinim društvenim kontekstima vezane i uz rodne razlike (Gutman i Akerman 2008; Gorrard, See i Davies 2012). Cilj je ovoga rada ispitati razinu obrazovnih aspiracija hrvatskih učenika na kraju osnovnoškolskog obrazovanja te utvrditi koliko se one mogu objasniti sljedećim odrednicama: spol i školski uspjeh učenika te roditeljske aspiracije za učenika.

Obrazovne aspiracije učenika ispitivane su u okviru istraživanja razvijenosti kompetencije učiti kako učiti kod učenika osmih razreda u Gradu Zagrebu te u Zagrebačkoj, Krapinsko-zagorskoj, Varaždinskoj i Međimurskoj županiji. U istraživanjima su sudjelovale sve javne škole. U Gradu Zagrebu je istraživanje provedeno u školskoj godini 2013./14. godine na reprezentativnom uzorku 2299 učenika (slučajan odabir razrednih odjela), a u ostalim županijama sudjelovalo je 6411 učenika u školskoj godini 2014./2015 (svi razredni odjeli).

Obrazovne aspiracije učenika su ispitivane putem tvrdnje „U budućnosti želim ići na fakultet“, na koju je pozitivno odgovorilo 70,3% učenika. Logističkom regresijom je provjeren učinak spola, školskog uspjeha i roditeljskih aspiracija (mjenjenih kao učenička percepcija tvrdnjom „Roditelji očekuju da ću jednoga dana ići na fakultet“). Model logističke regresije je statistički značajan ($c2(3)=4073,00$; $p<,001$) i objašnjava 57,1% varijance (Nagelkerke R^2) obrazovnih aspiracija učenika te točno klasificira 85,5% slučajeva. Sva tri prediktora značajno doprinose modelu u očekivanom smjeru – veće očekivanje odlaska na studij iskazuju djevojčice, učenici boljeg školskog uspjeha te učenici čiji roditelji iskazuju takva očekivanja. Najznačajniji pre-

diktor prema veličini B koeficijenta i Wald testu su roditeljske obrazovne aspiracije. Iako ovakva istraživanja ne mogu dati odgovor o uzročno-posljedičnoj vezi ispitivanih odrednica i obrazovnih aspiracija učenika, u radu se raspravlja o značaju roditeljskih očekivanja i nadanja za oblikovanje učeničkih obrazovnih aspiracija i školskih iskustava djevojčica i dječaka različitog školskog uspjeha.

ključne riječi: obrazovne aspiracije učenika, roditeljske aspiracije, školski uspjeh

POVEZANOST MOTIVACIJE S KONCEPTUALNOM PROMJENOM PRI UČENJU MATEMATIKE

**Daria Rovan¹, Aleksandra Čižmešija², Vedran Jovanović²,
Anamarija Kurtović²**

¹Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

²Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: rovan.daria@gmail.com

Pri učenju matematike, posebno je važno razumjeti koji sve činitelji utječu na reorganizaciju znanja prilikom usvajanja novih koncepata. Uz kognitivne faktore, u stjecanju znanja važnu ulogu imaju i afektivni, motivacijski i socijalni faktori. Stoga je cilj ovog istraživanja bio utvrditi uolikoj mjeri motivacijska uvjerenja učenika utječu na kvalitetu obrazovnih ishoda pri učenju određenih matematičkih sadržaja.

U prvom dijelu istraživanja željeli smo utvrditi povezanost situacijskog i osobnog interesa za učenje matematike s usvajanjem koncepta hiperbole. U ovom dijelu istraživanja sudjelovala su 72 učenika trećih razreda opće gimnazije koji su ispunili upitnik kojim je ispitan interes učenika za matematiku općenito, analitičku geometriju i temu hiperbole te rješavali ispit sa zadacima vezanim uz temu hiperbole. Osim toga, prikupljeni su i podaci o njihovoj prethodnoj uspješnosti u matematici i podaci o očekivanoj ocjeni iz ispita kojim su obuhvaćeni zadaci vezani uz hiperbolu.

U drugom dijelu istraživanja ispitali smo povezanost konceptualne promjene pri usvajanju koncepata vezanih uz prizme s motivacijskim uvjerenjima vezanim uz matematiku općenito, kao i uz koncept prizme. U ispitivanju je sudjelovao 81 učenik drugog razreda prirodoslovno-matematičke gimnazije. Istraživanje je provedeno u dvije točke mjerenja – prije i poslije obrade nastavne cjeline Poliedri i rotacijska tijela. U prvoj točki mjerenja ispitano je ueničko predznanje pomoću kratkog testa te njihova motivacijska uvjerenja (samoeфикаsnost i subjektivna vrijednosti matematike) vezana uz matematiku općenito. U drugoj točki mjerenja također je kratkim testom ispitano znanje učenika o prizmama, a upitnikom su ispitana motivacijska uvjerenja učenika o nastavnom sadržaju vezanom uz prizme (samoeфикаsnost i subjektivna vrijednost nastavnog sadržaja koji se odnosi na prizme). Osim toga, prikupljeni su podaci o prethodnoj uspješnosti u matematici.

Rezultati obaju dijelova istraživanja upućuju da su motivacijska uvjerenja (kako ona vezana uz pojedine nastavne sadržaje, tako i ona vezana uz matematiku općenito) značajno povezana s učeničkim uratkom samo na nekim zadacima i to onima koji od učenika traže intenzivniju kognitivnu uključenost. Istovremeno, motivacijska uvjerenja značajno su povezana s učeničkim ocjenama iz matematike. Na temelju toga možemo pretpostaviti da motivacijska uvjerenja nemaju izravan doprinos konceptualnom razumijevanju, već podržavaju procese samoregulacije pri učenju matematike koji imaju važnu ulogu kod izvršavanja zadataka koji od učenika zahtijevaju dugotrajnije ulaganje truda da bi došli do rješenja, kao i u održavanju kontinuiranog zalaganja učenika koje se očituje u njihovim ocjenama.

ključne riječi: motivacija, konceptualna promjena, matematika

OBRAZOVANJE U BIH: ČEMU (NE)UČIMO DJECU? - ZASTUPLJENOST INDIKATORA KRITIČKOG MIŠLJENJA U UDŽBENICIMA NACIONALNE GRUPE PREDMETA I VJERONAUKA OD ŠESTOG DO DEVETOG RAZREDA

Andrea Soldo¹, Dženana Husremović¹, Dženana Trbić²

¹*proMENTE socijalna istraživanja*

²*Fond otvoreno društvo*

e-mail: andrea@promente.net

Istraživanje je imalo za cilj da se analizom sadržaja udžbenika procijene rezultati reforme udžbeničke politike, koja je u Bosni i Hercegovini implementirana uvođenjem devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja, u sljedećim područjima: društvena kohezija, tolerancija i interkulturalnost, poštivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda i kritičko mišljenje.

Predmet analize bili su sadržaji udžbenika za nacionalnu grupu predmeta i vjeronauka koji su korišteni u školskoj 2014/2015 godini. Jedinice analize bile su lekcije, analizirane metodom analize sadržaja, kako bi se procijenilo da li sadržaji u udžbenicima potiču razvijanje kritičkog mišljenja ili afirmiraju re-produktivno mišljenje. Analizirano je ukupno 2668 lekcija iz 68 udžbenika.

Rezultati upućuju da su sadržaji koji potiču razvoj kritičkog mišljenja prisutni u jednoj trećini analiziranih lekcija. Najzastupljeniji indikator kritičkog mišljenja je aktivno učenje koji je prepoznat u 36% lekcija, zatim rješavanje problema koji je prepoznat u sadržajima 20% lekcija, dok su najmanje zastupljeni indikatori multiperspektivni pristup (6% lekcija) i diferencirani prikazi (5% lekcija). Većina analiziranih lekcija je ipak koncipirana tako da afirmira reproduktivno mišljenje.

U 46% od ukupnog broja analiziranih lekcija ne nudi se mogućnost diskusije; ne potiče se rasprava o problemskim temama, ne nudi se mogućnost analize uzroka i posljedica, sadržaji su predstavljeni u formi jednostavnih deskripcija, a pitanja za diskusiju su u vidu tvrdnji koje odražavaju stajališta autora. U 64% lekcija sadržaji se svode na pamćenje činjenica, dominira faktografski pristup. U 34% lekcija prevladava pristup samo jedne, često nacionalne i politički i ideološki obojene perspektive, dok su u 13% lekcija evidentirani prikazi koji podržavaju stereotipe. U prezentaciji sadržaja prisutna je i relativizacija (pažnja se skreće sa sadržaja na formu, sa etike na

estetiku, sa ideje ili vrijednosti na postupak, sa socijalnog na nacionalno), redukcija (zaključuje se na malom i prigodnom uzorku, ne sagledava se cjelina, ne ispituju se svi aspekti) i insinuacija (izriču se nejasni stavovi, činjenice se povezuju proizvoljno, završava se u nedorečenosti). Ovakva prezentacija sadržaja u udžbenicima učenje tretira kao pasivan proces pamćenja činjenica, a ne kao proces analize, prosuđivanja i vrednovanja koji rezultira dubljim, dugotrajnijim i upotrebljivijim znanjem.

ključne riječi: udžbenik, kritičko mišljenje, učenje

ZDRAVSTVENI ODGOJ IZMEĐU OBRAZOVANJA I INDOKTRINACIJE: HRVATSKA U KOMPARATIVNOJ PERSPEKTIVI

Berto Šalaj

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: bsalaj@fpzg.hr

Prijedlog uvođenja novog nastavnog plana i programa zdravstvenog odgoja u osnovne i srednje škole iz 2013. godine izazvao je, u vrijeme objavljivanja, vrlo intenzivnu te ponekad i ostrašćenu javnu, političku i stručnu, raspravu između zagovornika i protivnika plana. O kurikulumu zdravstvenog odgoja oglasio se u jednom trenutku i Ustavni sud Republike Hrvatske. Pritom se intervencija Ustavnog suda odnosila na proceduru uvođenja zdravstvenog odgoja u škole, ali ne i na sam sadržaj tog odgoja. Činilo se da će takvo pragmatično postupanje Ustavnog suda dati rezultata i primiriti strasti te spriječiti daljnje prijemore oko obrazovnih sadržaja u Hrvatskoj. Međutim, vrlo brzo se sličan tip rasprava pojavio i oko drugih obrazovnih tema, poput pitanja uvođenja građanskog odgoja ili recentnih prijedora oko cjelovite kurikularne reforme. Temeljna je teza ovoga rada kako takvu vrstu rasprava zapravo nije moguće izbjeći jer te rasprave i sukobi proizlaze iz problema kojeg označavam kao paradoks obrazovanja u liberalno-demokratskim društvima. Taj paradoks se sastoji od situacije u kojoj liberalno-demokratska društva, koja nastoje biti vrijednosno neutralna u smislu da ne žele svojim pripadnicima nametati određene životne stilove i koncepcije, moraju, ukoliko žele opstati u budućnosti, kroz svoj obrazovni sustav promovirati određene vrijednosti kao što su, primjerice, sposobnost kritičkog promišljanja, tolerancija, pluralizam, privrženost demokratskim načelima itd. Postavlja se naime pitanje kako razriješiti situacije u kojima neki roditelji zaključe da je ono što državna vlast smatra nužnim obaveznim sadržajem obrazovnog sustava, poput razvoja sposobnosti kritičkog promišljanja kod učenika, zapravo jedan sofisticirani oblik indoktrinacije njihove djece. U praksi se, dakle, taj paradoks najčešće manifestira kroz sukobe državnih vlasti i pojedinih grupa roditelja oko pitanja adekvatnih obrazovnih sadržaja, no može se javljati i kao međusobni sukob različitih grupa roditelja oko sadržaja obrazovanja, što znači da ponekad prerasta i u društveni i politički sukob. Cilj je ovoga rada prikazati kako na spomenuti paradoks i društvene sukobe koje iz njega proizlaze reagiraju i odgovaraju druga liberalno-demokratska društva. Stoga će slučaj zdravstvenog odgoja u Hrvatskoj biti kompariran sa slučajevima iz drugih država, prije svega Sjedinjenih Američkih Država,

Francuske i Velike Britanije. U završnom dijelu rada pokušati će se, na teorijskoj i empirijskoj razini, klasificirati različiti mogući odgovori na problem paradoksa obrazovanja u liberalnodemokratskim društvima.

ključne riječi: zdravstveni odgoj, indoktrinacija, obrazovanje, liberalna demokracija

IZAZOVI IZVRSNOSTI U VISOKOM OBRAZOVANJU: ISKUSTVA MLADIH ISTRAŽIVAČA

Bojana Vignjević, Marko Turk, Jasminka Ledić

Odsjek za pedagogiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

e-mail: bojana.vignjevic@ffri.uniri.hr

Istraživanja visokoga obrazovanja i akademske profesije prisutna su već dugi niz godina u međunarodnom i nacionalnom istraživačkom prostoru (Altbach, 2000, 2004, 2006; Ledić, 1994; Kovač, Ledić i Rafajac, 2002; Kogan i Teichler, 2007; Cummings, 2008; Čulum i Ledić, 2010; Turk i Ledić 2016). U širokom spektru različitih tema koje su se otvarale, istraživanja i preporuke na razini europskih obrazovnih politika (primjerice: Altbach, 2004; Ruben, 2007; ENQA, 2014) doticala su se i pitanja izvrsnosti u visokom obrazovanju. Pritom su primarno bila usmjerena na rasprave o izvrsnosti visokoškolskih institucija te predstavljala odrednice za njihovim vrednovanjem i rangiranjem. Kao posljedica takvih smjerova razvoja javlja se sve veća kompetitivnost visokoškolskih institucija (Altbach, 2004; Teichler, 2006) te se pred akademske djelatnike postavljaju novi, a ponekad i kontradiktorni, zahtjevi (Ledić, 2012). U tom kontekstu, mladi istraživači postaju posebno kompetitivna skupina akademskih djelatnika (Turk, 2015) od koje se očekuje brzo reagiranje na promjene te dostizanje vrhunskih rezultata. Rezultati dosada provedenih istraživanja upućuju na različita iskustva mladih istraživača u nacionalnom znanstveno-istraživačkom okruženju. Od želje za „bijegom“ iz sustava zbog loših uvjeta i različitih negativnih iskustava (Golub, 2001), odlaskom zbog nepostojanja perspektive za znanstveno-istraživačkim radom u Hrvatskoj (Adamović i Mežnarić, 2003) do radnopravne nesigurnosti mladih istraživača (Brajdić Vuković, 2013).

U ovom radu predstaviti će se rezultati istraživanja koje polazi od temeljnog istraživačkog pitanja: Na koji se način kroz profesionalnu socijalizaciju usvajaju važni implicitni i eksplicitni elementi akademske profesije s fokusom na temu izvrsnosti u sustavu visokog obrazovanja te izazova s kojima se u tom kontekstu susreću mladi istraživači. U okviru kvalitativne metodologije rabila su se dva pristupa: analiza narativa i fenomenologija kako bi se dobio uvid u osobne biografije sudionika istraživanja te istražila značenja koja sudionici pridaju pojedinim iskustvima. Uzorak za istraživanje odabran je tehnikom maksimalne varijacije radi dobivanja najveće moguće raznolikosti iskustava, a obuhvatilo je 36 sudionika iz svih znanstvenih područja sa svih

hrvatskih javnih sveučilišta, koji imaju barem pet godina iskustva u visokom obrazovanju. Rezultati istraživanja upućuju na izazove koji se odnose na kriterije izvrsnosti, ali i korumpiranost sustava te negativno konotiranog umrežavanja. Percepcija mladih istraživača o kriterijima izvrsnosti upućuje da je znanstveno istraživački rad glavni kriterij izvrsnosti za razliku od rada u nastavi te da je izvrsnost višedimenzionalna. Pojavljuju se i stavovi da je sustav korumpiran, idealan za «provlačenje» te da je poticanje izvrsnosti u visokom obrazovanju u Hrvatskoj dvojbeno.

ključne riječi: visoko obrazovanje, izvrsnost, mladi istraživači

PROFESIONALNO USAVRŠAVANJE PRAKTIČARA U RANOM I PREDŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU

Ivana Visković¹, Adrijana Višnjić Jevtić²

¹*Dječji vrtić «Biokovsko zvonce», Makarska*

²*Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

e-mail: viskovicivana@gmail.com

Kvaliteta institucionalnog odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi te odgojno-obrazovni ishodi u mnogome su povezani s kvalitetom rada stručnih radnika. Profesionalni razvoj i stručno usavršavanje trebalo bi biti jedna od temeljnih zadaća praktičara.

U realnosti RPOO kao oblici stručnog usavršavanja zastupljeni su seminari i stručno-znanstveni skupovi u organizaciji AZOO, pojedinih odgojno-obrazovnih ustanova i/ili različitih udruga. Nema egzaktnih pokazatelja učestalosti, modaliteta i kvalitete takvih oblika usavršavanja. Istodobno, praktičari u vrtićima (za razliku od škola) nemaju pristup sofisticiranim oblicima usavršavanja (primjerice webinarima).

Kao način neformalnog stručnog usavršavanja prepoznatljiva je međusobna razmjena informacija i primjera kvalitetne prakse kroz različite medije (kao grupe na društvenim mrežama) te neposredna komunikacija (rasprave). Pojedini autori promiču učenje u kontekstu što implicira stav da se profesionalne kompetencije razvijaju zajedničkim učenjem i istraživanjem konkretnih problema izravno u praksi što zahtjeva specifične kompetencije praktičara, ali i edukatora.

Kako bi se utvrdilo mišljenje praktičara o postojećem stručnom usavršavanju, motivima i uvjetima usavršavanja, provedeno je empirijsko istraživanje kojim je obuhvaćeno 409 stručnih radnika u dječjim vrtićima iz šest županija HR.

Većina (42,51%) ispitanika osobno stručno usavršavanje opisuje kao povremeno, a 27,45% ispitanika kao rijetko i izuzetno rijetko što se ne može prihvatiti kao dostatno. Značajnost stručnog usavršavanja sudionici istraživanja prepoznaju kao mogućnost za osobni profesionalni razvoj ($M=4,68$, $SD=.52$), promicanje kvalitetne prakse ($M=4,69$, $SD=.54$) i razmjenu iskustva ($M=4,68$, $SD=.56$). Dužina radnog staža sudionika utječe na procjenu

značajnosti umrežavanja praktičara za razvoj kvalitetne prakse ($F=1,429$; $p=,05$).

Nalazi ukazuju na povezanost unutrašnje motivacije pojedinca i njegovog stručnog usavršavanja, a motiviranost objašnjava 46,87% varijance osobne profesionalnog razvoja. Utvrđena je blaga pozitivna korelacija razine formalnog obrazovanja pojedinaca i učestalosti stručnog usavršavanja ($r=,216$, $p<,01$). Razina obrazovanja ispitanika u uzorku i njihova dob statistički značajno ($p<,01$) utječe na spremnost na samofinanciranje osobnog stručnog usavršavanja. Viša razina formalnog obrazovanja utječe na spremnost za samofinanciranje osobnog stručnog usavršavanja, a granično s praćenjem stručne periodike.

Za osobno profesionalno usavršavanje ispitanici značajnim procjenjuju komunikaciju s kolegicama (informiranost, razmjena primjera kvalitetne prakse, dijalog i rasprava) što korespondira s istraživanjima koja ukazuju na značajnost nekonferencijskih oblika stručnog usavršavanja.

Nalazi istraživanja upućuju na potrebu redefiniranja oblika stručnog usavršavanja te analizu profesionalnih kompetencija praktičara (primjerice ICT kompetencije) i edukatora.

ključne riječi: motiviranost, profesionalne kompetencije, stručno usavršavanje

DJECA KAO ISTRAŽIVAČI: ULOGA I ZNAČAJ PARTICIPATIVNIH ISTRAŽIVANJA U OBRAZOVANJU

Jelena Vranješević

*Odsjek za pedagogiju i andragogiju, Učiteljski fakultet,
Univerzitet u Beogradu*

e-mail: jelena.vranjesevic@f.bg.ac.rs

Sudjelovanje djece u istraživanjima, u područjima koja su od neposrednog značaja za njih, potiče promjenu slike o djetinjstvu kao periodu nezrelosti i nekompetentnosti i označava početak nove istraživačke paradigme u okviru koje se dijete tretira kao sudionik u istraživanju ili (ko)istraživač. U radu su prikazani različiti načini sudjelovanja djece u istraživanjima u obrazovanju, od konzultiranja djece kao svojevrsnih eksperata za vlastito iskustvo, do onih oblika participacije koji uključuju podjelu moći između djece i odraslih, tj. u kojima djeca sudjeluju u definiranju istraživačkih tema, metodologije istraživanja i tumačenju rezultata (djeca kao koistraživači ili istraživači). Uloga i značaj sudjelovanja djece u istraživanjima diskutirano je kroz pregled nekih nacionalnih, regionalnih i internacionalnih istraživanja obrazovnog procesa u kojima su djeca bili sudionici i/ili (ko)istraživači. Pored osiguranja kvalitete istraživačkog procesa (smanjuje se mogućnost manipulacije i privida participacije, problem istraživanja je relevantan za djecu i u skladu s njihovim razvojnim mogućnostima) i kvalitete ishoda istraživanja (zaključci istraživanja odražavaju razumijevanje dječje perspektive i potreba, stiče se potpuniji uvid u probleme s kojima se djeca suočavaju), participativna istraživanja postaju važan mehanizam osnaživanja djece da preuzmu inicijativu u procesu istraživanja vlastitog razvoja i time doprinesu da odluke koje se donose u području obrazovanja i koje ih se neposredno tiču, budu zaista u njihovom najboljem interesu. U radu su diskutirane i specifičnosti obrazovnog konteksta koje otežavaju participativna istraživanja (rigidan kurikulum koji njeguje „akademsku“ metodologiju usmjerenu na nastavnika, status istraživanja u procesu unapređenja obrazovne prakse, slika o sebi i svojoj profesionalnoj ulozi koju nastavnici imaju) i razmatrane su mogućnosti nadilaženja tih problema: pored profesionalnog razvoja nastavnika i promjene njihovih stavova, važno je mijenjati i obrazovni sustav (u smislu normi, vrijednosti i procedura) kako bi se i na taj način podržala ideja o djetetu kao (ko)istraživaču i o participaciji djece kao važnoj odrednici kvalitetnog obrazovanja.

ključne riječi: participativna istraživanja, djeca istraživači, obrazovanje

IZAZOVI U MOTIVIRANJU UČENIKA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA- KAKO, KADA I S ČIM?

Tatjana Žižek, Dinka Žulić, Dragica Benčik

Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec

e-mail: tatjana.zizek@ck.t-com.hr

Motivacija je osnovni pokretač ljudskog ponašanja. U obrazovnom procesu, to je ono što nas pokreće i usmjerava cilju – stjecanju kompetencija. Motivirani učenici su aktivniji na nastavi, spremniji sudjelovati u aktivnostima, dulje su i usmjerenije pažnje i pamćenja, pa je i njihovo učenje učinkovitije. Višegodišnjim praćenjem odgojno-obrazovnog rada s učenicima s teškoćama u razvoju primijećeno je učestalije korištenje određenih motivacijskih tehnika primjerenih njihovim specifičnim razvojnim osobitostima i cjelokupnim psihofizičkim kapacitetima.

U cilju utvrđivanja učestalosti i učinkovitosti primjene ciljanih motivacijskih tehnika, u Centru za odgoj i obrazovanje Čakovec je provedeno ispitivanje učenika od petog do osmog razreda (N=38) i njihovih učitelja (N=15). Primijenjen je upitnik kreiran za potrebe ispitivanja za učenike i učitelje u kojemu se traži procjena učestalosti i učinkovitosti primjene glazbe, IKT, igre, priče i glume, primjera iz svakodnevnog života te TV kao motivacijskih tehnika. Ispitanici su rangirali ponuđene tehnike po procijenjenoj učestalosti primjene i učinkovitosti, a učitelji su, uz to, određivali i etapu sata (uvodni, glavni, završni dio) u kojoj određenu tehniku najčešće koriste.

Podaci su obrađeni računalnim statističkim programom SPSS. Izračunati su deskriptivni pokazatelji te statističke značajnosti razlika među procjenama učenika i učitelja neparametrijskim testom sume rangova.

Analiza rezultata je pokazala da najčešće korištenom tehnikom učenici procjenjuju primjere iz svakodnevnog života, a učitelji igru. U procjeni učinkovitosti, učenici najviše rangiraju IKT, a učitelji igru i primjere iz svakodnevnog života. Usporedbom rezultata učenika i učitelja statistički značajne razlike se uočavaju u procjeni učestalosti primjene igre i TV, pri čemu učenici smatraju da učitelji više koriste TV, a manje igru. U usporedbi rezultata procjene učinkovitosti, dobiva se statistički značajna razlika u procjeni učinkovitosti TV, IKT i primjera iz svakodnevnog života, gdje učenici učinkovitijima procjenjuju primjere, a učitelji TV i IKT.

Širi raspon korištenja motivacijskih tehnika u nastavi ovisi i o opremljenosti škole i dostupnosti digitalne tehnologije, ali prvenstveno o kreativnosti i stručnom znanju učitelja koji ima razvijene vještine vođenja razreda i uvid u razrednu dinamiku kao i individualizirani pristup učenicima, naročito onima kojima je potrebna dodatna pomoć i podrška u učenju.

ključne riječi: motivacija, učenici, intelektualne teškoće

Nakladnik:

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Za izdavača:

Branislava Baranović

Urednica:

Ivana Jugović

Prijelom:

Stjepan Tribuson

Lektura i korektura:

Iva Košutić i Josip Šabić

Zagreb, 2016.

ISBN 978-953-6218-74-5